

מי הוא זה בנימין, איזהו מקומו ואיזה הדרך עבר
עליו הרוח לנסוע למרחקים

„כל ימי — כך מספר בנימין השלישי בעצמו — כל ימי נתגדלתי בק"ק בטלון. דמתקריא טונוידיבקה, בה היתה הורתי ולידתי, בה למדתי ודעה קניתי, ובה נשאתי, למזל טוב, את זוגתי הצנועה מרת זלדה תחיה". בטלון היא עיר קטנה באחד המקומות הנשכחים מרגל אדם, ודבר אין לה כמעט עם הישוב, וכשיזדמן לשם פעמים אחד מעוברי-דרך, משגיחים לו מן החלונות ומציצים מן החרכים, משתוממים ומשתאים: מי הוא זה ומאין זה, מה לו פה ומי לו פה, ולמה נתכוון בביאתו? מפני שביאה בעלמא בלא כלום אי אפשר, וכי לחנם נושא אדם את רגליו והולך ובא על לא דבר? מסתמא יש דברים בגו, ואין המקרה הזה אומר אלא דרשני — הבה נתחכמה לו... והנה המולה וקול דברים ובטלונים נאספים — זה בא בחכמתו וזה בבקיאותו בהיות-העולם, ולהשערות וסברות אין קץ. ישישים עומדים ומספרים לדוגמא מעשה בפלוני ופלוגי שנודמנו לק"ם בשנת כך וכך, מגבלים את פיהם במילי-דבדיחותא, שהשתיקה יפה להן, הגברים מחזיקים איש בפאת-זקנו ומשחקים; וקנות עושות עצמן כועסות וגוערות בהלצנים בניזיפה וגיחוך כאחד; נשים צעירות משפילות ראשן, יד לפה ושוחקות בתרועה. השיחה בענין זה מתגלגלת מבית לבית, ככדור של שלג, ובדרך הלוכה היא מתגלגלת יותר ויותר עד שהיא מתגלגלת ובאה ללשכת אחורי התנור בבית-המדרש, לאותו מקום שהוא מקלט לכל מיני שיחות וסודות בעסקי משפחה, במילי-דשמיא ובמילי-דעלמא — בעניני המדינות, בשומת עשרו של קורח ורכושו של רוטשילד ושאר הנגידיים המפורסמים, ובספורי-מעשיות על עשרת השבטים ועל „היהודים האדמונים" וכיוצא בהם — ושם יעיין בהם ועד מיוחד של בטלנים יהודים בעלי-צורה, שמפקירים נשיהם ובנייהם ועוסקים בכל הענינים הללו באמת ואמונה, שלא על מנת לקבל שכר על טרחם ועמלם אפילו פרוטה אחת. מלשכת אותו בית-דין של מטה הענינים הולכים פעמים ועולים לבית-דין של מעלה על האיציטבא העליונה בבית-המרחץ ונחתכים שם במוטב פני העיר ובעלי-הבתים החשובים. התוגר כמעט שלא היה נפגע פעם אחת בישיבה של מעלה זו, ואלמלא פרקליטים אחדים שהיו לו שם אותה שעה מי יודע מה היה בסופו, ורוטשילד העלוב אף הוא כמעט שלא הפסיד בענין רע ממון הרבה, כדי עשרה או עשרים מיליון, ונעשה גם ונתגברה החמימות על האיציטבא העליונה בהיסח-הדעת והיתה שעת רצון לזכות אותו בריוח מרובה של אלפי-אלפים אדומים בבת-אחת!

ובעצמם בני העיר בטלון רובם ככלם אביונים גדולים וקבצנים גוראים, לא עליכם, אבל הכל מודים שהם אביונים שמחים, קבצנים טובי-לב, ובעלי-בטחון משונים. כשאתה שואל את הבטלוני: רבי יהודי, במה אתה עוסק וממה אתה ניזון? הוא עומד מכולבל ואינו יודע מה להשיב. ולאחר שנתישבה דעתו עליו הוא משיב לך בגמגום כהאי לישנא:

THE TRAVELS OF BENJAMIN THE THIRD

MENDELE MOYKHER-SFORIM

I

WHO BENJAMIN IS, WHERE HE'S FROM, AND HOW HE WAS SUDDENLY OVERCOME BY WANDERLUST

"All my days," writes Benjamin the Third (he starts his book off in Hebrew but is kind enough to explain everything in Yiddish), "All my days did I dwell in Moochville, I mean, I spent my whole life in Moochville until my great voyage. I was born there, I was raised there, and there I married the wife of my bosom, my missus, that pious spouse, Zelda—long may she live!"

Moochville is a tiny, jerkwater shtetl, far from the highway, and so cut off from the rest of the world that if ever anyone happens to come driving in, the townsfolk open their doors and windows to gawk and gape at the newcomer. Neighbors, peering through open windows, ask one another: "Ha! Now just who could that be? Now just where did he pop up from out of a clear blue sky? What's he after anyway? Doesn't he have something up his sleeve? It just doesn't look kosher. You don't just up and come like that. There's more here than meets the eye, we'll have to get to the bottom of this. . . ."

And they all want to show how smart they are, how worldly, and they spout conjectures off the top of their heads, as rich as rubbist. Old folks tell tales and fables about wayfarers who arrived here in such and such a year. Comedians crack jokes, not quite on-color. The men stroke their beards and smirk, the older women scold the comedians just for fun, rebuking and laughing at once. Young wives peep up askance from their lowered eyes, holding their hands on their mouths and choking with mirth. The discussion about this issue rolls from home to home like a snowball, growing bigger and bigger until it rolls into the synagogue and behind the stove, the place to which all discussions about all issues come rolling—domestic secrets, the politics of Istanbul, the Sultan, the Austrian Kaiser, high finance, Rothschild's fortune compared with the wealth of the great aristocrats and the other magnates, as well as rumors about persecutions and about the Red Jews (the Ten Lost Tribes of Israel), and so on and so forth. And all these things are taken up in due order by a special committee of honorable and venerable Jews, who sit there all the livelong day until the wee hours of the night, abandoning wives and children and devoting themselves to all these matters, completely dedicating themselves, simply out of pure idealism, charging nothing for their efforts, not asking one kopek for their toil.

The issues often proceed from this committee, on to the bathhouse, up to the top bench, where they are resolved once and for all at a plenary meeting of the town burghers, and their decisions are so firm and abiding that all the kings of East and West could stand on their heads and wave their feet—and they wouldn't accomplish a thing. The Turk has had quite a few close shaves at top-bench plenary sessions. If several worthy householders hadn't stood up for him, then goodness knows where he'd be today. Once, poor Rothschild nearly lost about ten or fifteen million rubles here. But God came to his rescue a couple of weeks later. Everybody on the top bench was, well "high," the place was jumping, the whisk brooms were going full swing—and all at once they granted him a clear profit of some one hundred fifty million rubles!

Most of the townspeople here in Moochville are terribly poor and horribly needy (may you be spared), but it must be said that they are cheerful paupers and merry beggars, bursting with faith and hope, if not charity. Should you, for instance, happen to ask a Moochville Jew how he earns his living, he'll stand there

— ניזון, ממה אני ניזון, למשל? הבל הבלים! יש אלהים, אומר אני לך, למשל, היושב וזן את כל בריותיו בטובו הגדול. מזון לא חסר ואל יחסר לנו, אומר אני לך, למשל. — אף על פי כן עסקך במה? איזו אומנות או פרנסה מן הפרנסות בידך?

— יהי שם ה' מבורך. אני, כשם שאני לפניך בקומתי וצביוני, למשל, מתנה טובה יש לי מאת השם יתברך: פרקי נאה וקולי נעים! והריני עובר לפני התבה ומתפלל מוספים בימים הנוראים באחת העירות בסביבה זו. מוהל אומן אני וניקד מצות, שאין דוגמתי בעולם, ופעמים מזווג זוגים מזווג אני, גם אהוות-עולם לי — כמו שאתה רואה אותי, למשל — מקום לשבתי בבית-הכנסת. אגב יש עמי בביתי — יהא נא הדבר כמוס עמנו — מעט משקה, למשל, ייש למכירה, שממשיך לי שפע פורתא, גם עז חולבת לי, אל השלט בה עינא בישא, ואף היא תשפיע לי מעט מדדיה, וגם יש גואל קרוב לי בסביבה זו, איש אמיד ואדם חשוב, ואף הוא חונן ונותן, באונס או ברצון, וחוזר ונותן בשעת הדחק, וחוצץ לזה אני אומר לך, למשל, הבורא יתברך שמו הוא אב הרחמים וישראל רחמנים בני רחמנים, אומר אני לך, למשל, ומה יתאונן אדם חי?...

אף על זה ראויים הבטלונים לשבח, שהם שמחים בחלקם ואינם מן המהדרין כל כך באכילה ובהלבשה. אפילו אם הקפוטא של שבת, למשל, קרועה ומדולדלת ושוליה מזהמים בטיט — אין חוששין לכך, העיקר שהיא בגד משי ומבוקת, ואם היא נעשית ככברה קרעים-קרעים בכמה מקומות והעור מציץ מהם, מה איכפת לנו, ולמאי נפקא מינה? מי פתי יעמד ויסתכל בזה? ולא יהא זה כפיאטעס — במה גרע כחו של עור-הגוף מעקבות מגולין, וכי תפוח-עקבו של אדם לאו עור ובשר הוא? פת קיבר ותבשיל של גריסין למי שיש לו — כעודה מספקת וטובה היא, ואין צריך לומר "חלה" של סולת נקיה עם צלי "רוסילפלייש" בערב-שבת, למי שזוכה לכך, זהו ודאי מאכל מלכים, שאין בעולם יפה ממנו. וכשאתה עומד לפניהם ומספר, למשל, בשאר מטעמים ומיני מזונות, מלבד דגים ורזוב וצלי-קדירה ולפת, הרי דבריך נראים להם תמוהים ומשונים, וכל אחד מלגלג ואומר בדברי-חידודין כאלו אתה שוטה ומשטה בהם בדברי-הבאי — עורבא פרח, כוי פרח באויר והטיל ביצה! חרוב שניטל לברכה בחמשה עשר בשבט, זהו אצלם המשובח בפירות הארץ, שאין כיוצא בו. כיון שרואים אותו — זכר ארץ-ישראל לפנייהם בא, מסתכלים ומסתכלים בו ונאנחים, עיניהם ליה ואומרים: הוי, ותולכנו, אבינו אב הרחמן, קוממיות — קוממיות בכל דקדוקיה וכונותיה, לארצנו — שהחרובין מאכל עוים שם... ומעשה באדם מישראל, שהביא פעם אחת למקומנו תמר, ויהי לפלא, והיו כל בני העיר, למקטנם ועד גדולם, רצים לראותו. נטלו את החומש והראו בו באצבע, שהתמר, תמר זה, כתוב בתורה! אטו מילתא זוטרתא היא, זה התמר הרי הוא מארץ-ישראל!... הכיטו לו — וארץ-ישראל נצנצה במחזה לנגד פניהם: הנה עוברים את הירדן! הנה מערת המכפלה! הנה קבר רחל אמנו! הנה כותל-מערבי! הנה טובלים ושולקים ביצים כחמיטבריא! הנה עולים על הרהייתים, אוכלים חרובים ותמרים עד בלי די, ונותנים לתוך הכלים מלא חפנים מעפר הארץ!... אוי, אוי, הוי נאנחים, ועיניהם מקור דמעה.

«אותה שעה — כך מספר בנימין — היו כל הבטלונים רואים את עצמם כאלו הם בארץ-ישראל ומרבים לספר בביאת הגואל. נמנו וגמרו, שיום הששי להקדוש ברוך-הוא לאחר חצות הרי זה בא! שוב היה מעשה בשוטר העיר, שבא מקרוב על משמרתו, והיה נוהג שררה על הצבור ביד רמה: הביט און ב"ירמולקית" של שני יהודים ופרע את ראשם; יהודי אחד נעשה על ידו קצוף-פאה; בני-אדם כשרים, שהמנוול משכם לאותם המבואות... בחצי הלילה, נלכדו בידו, בדקם ומצא את כתבי-תעודתם פסולים; עזו של יהודי אחר נתפסה בגורתו על שקפצה ואכלה גג של תבן חדש — ובשעת הדחק הזו עמדה כנסת הגדולה של הבטלונים בבית-המדרש ודחקה את הקץ, ובאה בטענה ואמרה: עד מתי, רבנו-שלי-עולם, יהא שר של ישמעאל שולט בעולם? ומתוך כך באו לידי דברי-שיחה על עשרת השבטים ואמרו: מה טוב חלקם ומה נעים גורלם שם, באותם המקומות הרחוקים — שם, שם... גם את היהודים האדמונים, את בני-משה, לקחו והעלו על הבמה והפליגו לספר במעשי תקפם וגבורתם. ממילא מובן, שגם אלדד הדני היה זכור לטוב, באותה שעה נכנס בי הרוח ועורר התשוקה לנסיעתי, שהיתה הולכת ומתגברת בי מיום ליום».

flustered, unable to answer. But then, a little later, he'll gather his wits and reply in all innocence: "Me, earn a living? Me? Why, there is a God, you know, and he doesn't abandon his creatures, he helps, and he's sure to keep on helping, you know."

"But just what do you do? Do you have some kind of a trade or a business?"

"Praise the Lord, Blessed Be His Name! As you see me here, I have a gift from God, a precious instrument, a singing voice, I'm a cantor on high holidays in this area, I perform circumcisions, and I do occasional work rolling holes in matzos—I'm a whiz at it—and every so often I arrange a marriage, yes indeed! As you see me here, I have a seat in the synagogue. Furthermore—but this is strictly between you, me, and the lamp post—I have a little shop, where I can skim off a bit of cream, I own a goat that gives a lot of milk (knock on wood), and then not too far from here I've got a rich relative, whom I can also squeeze in bad times. And besides all these things, you know, the Good Lord watches over us like a father, and Jews are the merciful and the sons of the merciful, you know (knock on wood). . . ."

Furthermore, you have to credit the Moochvillers for being content with what God gives them and not being very fussy, Heaven forbid, when it comes to clothes and food. If the Sabbath kaftan, for instance, is shabby, grimy, sleazy, a little muddy and not so tidy, who cares, so long as it's satin and it shines. Now here and there the naked skin peeps out as through a sieve. But so what? What's the difference? Who's going to look? What about heels? Is that any worse than worn-out heels? Aren't heels human skin and flesh? . . .

A hunk of bread and potato soup—if you can get some—make a fine lunch. Not to mention a roll and pot roast on Friday—if only you can afford them—why, that's a royal treat, there's probably nothing better in the whole wide world. If these Jews were told about other dishes besides fish soup, roast, and carrot- or parsnip-stew, they'd think it highly peculiar and they would crack jokes and crack up, and split their sides as though the men

telling them this were stupid and cracked and trying to make fools of them, to pull their legs and the wool over their eyes, claiming a cow had jumped over the moon and laid an egg.

A piece of carob on the Fifteenth of Shebat (Arbor Day)—now there's a fruit for you, sheer bliss! The sight of it conjures up the Holy Land. The Moochvillers turn their eyes to heaven and moan: "Oh. . . . Lead us erect into our land, Merciful Father, our very own land, where the goats eat carob! . . ."

Once, somebody happened to bring a date into town—can you imagine—and you should have seen the way they came running to feast their eyes. Somebody else opened a Bible and demonstrated that *tamar* (date), was to be found in Scriptures: "Just think, the date, this very date, right here, comes from the Holy Land! . . ." Looking at the date, they were whisked away to the Holy Land. There they crossed the Jordan: There was the cave where our Patriarchs and Matriarchs are buried, there was Mother Rachel's tomb, there was the Wailing Wall. Now, they were bathing in the hot springs of Tiberias, climbing up the Mount of Olives, gorging themselves on carob and dates, stuffing their pockets with Holy Land soil. "Ahhh!" they moaned, and tears welled up in everybody's eyes.

"At that time," says Benjamin, "all of Moochville, big as it is, was in the Holy Land. People spoke fervently about the Messiah, it was already afternoon on God's Friday. The new police commissioner, who had only arrived a short while back, was running things with an iron hand. He had torn the skullcaps off a few heads, shorn an earlock, seized a couple of poor men without passports in a side street one night, and arrested a goat for eating a newly thatched roof. And he was the reason why the committee behind the stove kept talking about the 'Turkish Sultan,' by which of course they meant the Tsar. How much longer would the guardian angel of 'Ishmael' stay in power? They launched into their usual discussion about the Ten Lost Tribes and how happily they lived in those faraway lands, in glory, grandeur, and wealth. They pulled out the Red Jews, the Sons of Moses, with tall tales about their strength and what not. Naturally, Eldad the Danite also danced in their midst. Those days were mainly responsible for the voyage I undertook afterwards."

לשעבר היה בנימין מצומצם בעולמו, כאפרוח זה בתוך הביצה, או כתולעת זו שקובעת דירתה בתוך החזרת. כסבור היה שמחוץ לתחומה של בטלון הוא סוף העולם, ואין חיים טובים ונעימים כמו במקומו.

„סבור הייתי — כך בנימין אומר באחד מספריו — שאין ראוי לו לאדם לבקש עושר וגדולה יותר ממה שיש לו להמוכסן בעירנו. אטו מילתא זוטרתא היא, דירה נאה כבית-דירתו וכלים נאים ככלי-שמשישו; מנורות נחשת ארבעה זוגות; מנורת המאור אחת ובעלת ששת קנים משוקדים, כפתור ונשר על ראשה; שתי קדרות נחשת וחמש מחבות נחשת; קערות בדיל מבהיקות, מסודרות שורות-שורות על מדף בירכתי הבית, נבלי גוזמא כתריסר כפות טמביק; שני גביעי כסף; הדס-כסף אחד; מנורה-לחנוכה אחת; אורלוגין עתיק כמין בצל בתוך שני נרתקין כסף תלוי בפתיל תכלת, משורר בזוגיות דקיקות של גוונים משונים; שתי קפוטות לשבת, ועל כלם — שתי פרות ועגלת-בקר אחת מעוברת, שכרסה בין שניה, ועוד דברים הרבה שאין להם שיעור! סבור הייתי, שאין איש חכם ונבון כרבי אייזיק-דוד ברבי אהרן-יוסילס; הרי עליו אומרים, שבנערותו היתה לו ידיעה בחכמת-התשבורת, חכמה זו שלא כל אדם משלנו, ואפילו מגדולי הסוחרים והחנונים שבנו, זכו לה. ראוי היה רבי אייזיק-דוד להיות אחד משרי המדינות, היושבים ראשונה במלכות, אלא שאין מזל לישראל. סבור הייתי, מי בעל צורה, נאה דורש וקולו ערב, כמו חייקיל כבד-הפה שלנו, ומי הוא אסיא מומחה, מחיה מתים, כמו הרופא שלנו, שלמד, כפי השמועה, את חכמת הדוקטוריא אצל צועני אחד מחרטומי מצרים.“

כללו של דבר, חן המקום ויושבו היה גדול מאד על בנימין. אמת, בנימין היה עני וניזון בדוחק, הוא ואשתו ובני-ביתו היו מלובשים קרעים, אבל כלום עלתה על דעתו של אדם הראשון ואשתו בגן-עדן להתבושש, שהם ערומים ויחפים? והנה באו ספורי-המעשיות הנפלאים הללו ביהודים האדמונים ובעשרת השבטים ונכנסו עמוק עמוק בלבו, ומאותה שעה ואילך צר לו המקום בעירו. נפשו היתה שוקקה ומתגעגעת לשם... לשם, למרחבי ארץ. לבו היה נושא את עצמו למרחקים, כתינוק זה שמתמכך בפשוט ידים כנגד הלבנה. לכאורה נראה, מה כחו של התמר, של השוטר ושל הירמולקי והפאה; ומה גבורתו של היהודי, שנלכד בחצי הלילה, ושל העז והגג של תבן? ובאמת אין אנו חייבים להודות על רוב מעשיו של בנימין אלא להם. הם העירו את רוחו ועל ידם נתגלגל הדבר שיצליח את העולם בנסיעתו הנפלאה, והרי כך אנו רואים כמה וכמה פעמים במנהגו של עולם, שמתוך סבות קלות — תולדות גדולות ונכבדות יוצאות ובאות לעולם; האכר זורע שדהו חטים, קצתן בעל-הרהים נוטל וטוחן קמח, קצתן נכנסת לבי-משרפות היין ותתגלגל לייש, וקצת מן הקמח באה לידי גיטל המזוגת, והיא לשה ומגלגלת ומקטפת ועושה לביבות; מצורף לזה היו הצורים בשעתם כמה אלפים שנה קודם לכן ממצייאים את הזכוכית, ועל ידי זה נעשו ובאו לעולם בקבוקים וכוסות — מכל הסבות הקלות האלה ביחד קפצו ובאו אצלנו בעירות הרבה אלו ראשי הקהל הברורים ומיני בעלי הנפש היפה המשונים. אפשר שניצוצין של נוסע היה בטבע של בנימין מתחלת ברייתו, אבל ניצוצין זה היה עומם ונעלם, אלמלי המסכות והמאורעות של אותו הזמן לא היו מפיחין בו. ואפילו אם הניצוצין הזה לא היה כבה לגמרי, הרי על-כל-פנים, אילולי אותן הסבות האמורות, לא היה בכחו אלא כדי לעשות את בנימין למוליך ומביא מים במקומו, או לכל היותר לעשותו בעל עגלה. הרבה בעלי-עגלות ומשמשיהם אנו רואים בעולם, שהיו מסוגלים להיות בעלי-מסעות מעין אלה הנוודים ומחוייבים. עתה בתפוצות ישראל, אבל... אין זה מענייני.

וכיון שנתן בנימין דעתו על הנסיעה היה שוקד בהתמדה יתרה על מסעותיו של רבה בר-ב-ר-חנה בים ובמדבר ומעמיק בהם בכל נפשו. אף זכה לקבלת הספר „אלדד הדני“, והספר „מסעות בנימין“, שנסע לסוף העולם שבע מאות שנה קודם לזמננו, והספר „שבחי ירושלים“ עם הוספות, והספר „צל עולם“, הכולל כל שבע חכמות בשבעה דפים קטנים — מדבר על הבריות הנוראות והמשונות ומספר חדושים ונפלאות שבכל העולם. הספרים האלה הם שפקחו את עיניו ועשו אותו למין בריה חדשה, פשוטו כמשמעו.

„מן הנוראות והנפלאות שבהם — כך אומר בנימין בספרו — היה לבי מתפעל ומשתומם מאד מאד, אנא רבונש-ל-עולם! הייתי קורא ומפיל תחנתי לפני השם יתברך מרוב התפעלות, הושיעה נא, ואראה בעיני גם מקצת מן המקצת של הנפלאות הרבות האלה. לבי היה שואף לקצוי ארץ וראשי מהלך על כנפי רוח — רחוק רחוק...“

Benjamin used to be like a chick in its egg, or a worm in horse radish, or a pig in a poke. He thought that the world ended on the other side of Moochville. Life couldn't be sweeter or better than here.

“I believed,” says Benjamin at some point, “that no one could be richer than our tenant farmer. What a house, and what furnishings: four brass candle-holders, a six-armed chandelier topped by an eagle, two pareve copper pots and about five copper pans, a cupboard full of pewter plates, and, of course, about a dozen spoons of German silver, two goblets of real silver, a spice box, a menorah, a turnip clock in a double case, and a heavy string of artificial pearls, no less than two cows, plus a heifer about to calve, two Sabbath gaberdines, and so many other wonderful things.

“I believed there was no sage like Aizik-Dovid the son of Aaron-Yossel. Just think, people say that when he was young he actually dabbled in *fractions*. With a little more luck, he could have become a minister of state. Who, I wondered, could possibly look more majestic or speak more gracefully than our Khaikel the Stutterer? Or who could be so skilled in healing, a physician making the dead come alive, as our barber-surgeon, who, according to rumor, mastered the art of medicine from a Gypsy descendant of the Egyptian sorcerers.”

In short, life in his little shtetl was fine and dandy for Benjamin. He did live in poverty, he and his wife and children wore rags and tatters, to be sure. But did Adam and his wife in paradise know anything like shame for going naked and bare-foot?

However, the wondrous fables about the Red Jews and the Ten Lost Tribes went deep into his heart, and from that time on he felt too confined in the town, he was drawn far, far, to distant places. He felt his heart pulling away, just as little children clutch out for the moon. At first blush, you may wonder what all those things had to do with it: a date, a police commissioner, a skullcap, an earlock, a poor Jew arrested in a side street late at night, a goat and a thatched roof. Yet the whole kit and kaboodle spawned a great change in Benjamin so that ultimately he blessed mankind with his renowned voyage. In the world, one often sees how big

things come from little things—very big things at that! Thus, the farmer sowed his wheat and rye, which the miller ground, and some of it went into the distillery and became liquor, and some of the flour got into the hands of Gittel, the tavernkeeper, and she leavened it, kneaded it, rolled it, and made knishes, in addition to which the Phoenicians discovered how to make glass thousands of years ago, and thus came cups and beakers. Now all these little things led to those carousers in a lot of towns, those infamous, those fine, feathered creatures. . . .

It could be that Benjamin had a spark of a globetrotter in him. But the spark would have died if the circumstances of the day and the tales of olden times had not puffed it up. And even if the spark had not dimmed out fully, Benjamin, but for those circumstances, would have had so little strength, that ultimately he would only have become a water-carrier or, at best, a drayman.

In my time, I've met a lot of draymen and carters who, I swear it, would have been able to become such travelers, like those who wander about today among Jews. . . . But that's all neither here nor there.

From then on, Benjamin eagerly devoted himself to Rabbah Bar Bar Hannah's sea voyages and desert travels. He also stumbled upon the book *Eldad the Danite*, the opus *The Travels of Benjamin*, by the explorer who journeyed to the ends of the earth seven hundred years ago, and the tome *In Praise of Jerusalem* with appendices, and the volume *Image of the World*, which, in seven tiny pages, contains all the Seven Wisdoms and relates amazing and miraculous things from the four corners of the earth and about its wild and wooly creatures. These books opened Benjamin's eyes and simply transformed him into a different person.

“Those wonderful stories,” says Benjamin in his book, “got me so excited, ‘Oh my! Oh my!’ I so oft shouted in my enthusiasm. ‘If God would only help me see even one one-hundredth of all that with my own eyes!’ My mind traveled far, far away. . . .”

From that time on, Moochville became too narrow for him. He made up his mind to do anything he could to get out, just like a chick starting to peck and creep its way out of the egg into the bright world.

II

HOW BENJAMIN BECOMES A MARTYR AND ZELDA AN ABANDONED WIFE

By nature, our Benjamin the Traveler was lily-livered. At night, he was afraid to leave the house, and he wouldn't have slept alone in a room for any amount of money in the world. Going away a bit from the town simply meant risking his life, for who knows what could happen—God forbid! And he was scared to death of even the tiniest puppy.

"Once," Benjamin tells us, "once—I remember it as though it were yesterday—it was a sweltering day in the month of Tammuz (July), and our rabbi, together with one of his disciples, went to have a dip in the creek outside of town. I and a few other boys, friends of mine, followed the rabbi with great respect, we were certain we could rely on the rabbi and not have anything bad happen to us (God willing) and return home safe and sound. Why, that's no small potatoes—a rabbi, whom all the world respects. And who's second to none! And whose honorific titles alone cover an entire page! . . .

"Now the rabbi, our protector, strode far ahead of us with great dignity, and while he was undressing, along came a peasant and sicked his dog on him. Our protector, half dead with fear, zoomed away, clutching (if you'll pardon me) his unbuttoned trousers in one hand and his round plush hat in the other. We boys were flabbergasted. For if the Leviathan is caught on a fishhook, then what should the poor minnows in the mud do? We girded our loins and, as swift as stags, we ran headlong screaming for help, shouting woefully, until we reached town breathless, at top speed, with our hero. There was a tumult, a crowd, a clamor: 'Fire! Murder! Massacre!' No one knew what was happening!"

When Benjamin decided to travel to faraway lands, he resolved, first of all, to grow strong and cast off his fear. He forced himself to walk alone outside the town, even though it told on his

health, for the terror made the poor man shed a lot of weight. His new behavior at home and in synagogue, his pale, dreamy face, and his absences outside of town for many hours, came as something of a surprise to everyone. Tongues wagged, and he was soon the talk of the shtetl.

Some people said: "He must be crazy, he's out of his mind. First of all," so they reasoned, "Benjamin was always a bit of a simpleton, he's got a screw loose in his head. Secondly, Moochville hasn't had a town lunatic for years, and we Jews have a tradition—How does it go in Hebrew: *Every town hath its sage and its lunatic*. . . . Especially now, in this great heat! Why it's perfectly clear: He's insane."

Others, however (led by Aizik-Dovid the son of Aaron-Yossel and Sarah-Zlatte) shrugged, shrugged, and shrugged again: "Now, it's true that Benjamin is something of a simpleton, indeed quite a simpleton at that. Yet that doesn't necessarily lead to the conclusion that he has actually gone insane. For even assuming he *has*, the question remains: Why precisely now and not earlier? After all, two years ago and also last summer, the heat waves were far worse. Now you may argue that, according to the traditional saying, Moochville is no worse than other towns; so then the question remains: Why haven't we had a lunatic for several years? What do we do with the traditional saying?"

"Well, as for that tradition, the answer would appear to be—our river. We have a rule, you know, that since time immemorial, our river has unerringly taken one person every year, and yet nevertheless, it has not taken a victim for several years now! On the contrary, during these past few years it has shrunk so greatly that in some places one can actually cross it without wetting one's toes. . . . But as for Benjamin? . . . Well, the question is still moot. . . ."

מאותה שעה היה צר לו באמת המקום בבטלון, וגמר

בדעתו להתחמק ולצאת משם בכל מאמצי כחו, כאפרוח זה שמתחיל מנקר ופורץ עליו פרץ ויוצא מתוך הביצה לאויר העולם.

פרק שני

בנימין נעשה קדוש וולדה עגונה

בטבעו היה בנימין, בעל-המסעות שלנו, פחדן משונה. היה מתירא לצאת יחידי בלילה ברחובה של עיר, ולישון יחידי בחדר לא היה רוצה בעד כל הון. יציאה כל-שהיא מחוץ לעיר היתה אצלו בחזקת סכנה, מי יודע מה יארע שם, חלילה. כלב קטן, הקל שבכלבים, היה מטיל עליו אימות-מות.

פעם אחת היה מעשה — כך מספר בנימין — ואני זוכרהו כאילו נעשה עכשיו. הקדוש-ברוך-הוא הוציא חמה מגרתיקה והיום בוער כתנור, והיה רבנו הולך עם אחד ממקורביו לטבול בכריכה מחוץ לעיר. ואני עם חברי שני נערים קטנים, היינו מהלכים ביראת-הכבוד אחריהם, בטוחים ברבנו שזכותו יגן עלינו ולא יארע לנו שום מכשול ופגע רע חלילה, ונחזור לביתנו בשלום. וכי מי לנו גדול מרבנו, שכל העולם חולקין כבוד לו? רבנו זה, מגן ישענו, היה ואלך ופוסע בראש בהדר גאונו, וכשהגיע להבריכה והתחיל מתפשט את בגדיו בנחת, קפץ עליו רוגזו של גוי קטן ושסה בו את כלבו. צור משגבנו זה פרח נשמתו ונס ברגליו, אוהז ביד ימינו את המכנסים במחילה ובשמאלו כובע-השעיר על ראשו. ואם הוא בכך, אנו ילדים קטנים על אחת כמה וכמה: אם לויתן בחכה הועלה, מה יעשו דגי-הרקק? והרי אנו אזורים חלצינו ורצים כצבי בזעקה גדולה ומרה, עד שנכנסנו בהולים ודחופים לתוך העיר ומורנו ורבנו בתוכנו. והנה מהומה ומבוכה, אנשים ונשים נבהלים ובאים, הומים ומשמיעים ביראה יחד בקול — מי בשרפה, מי בגולה, מי בריצחה, ואין אחד שומע את חבריו.

אבל לאחר שענין הנסיעה למרחקים נקבע בלב בנימין, התחיל להיות גבור כובש את טבעו וגמר בדעתו לעקור כל פחד מלבו. היה כופה את עצמו לילך דוקא יחידי בלילה, לישון דוקא יחידי בחדר, ולצאת דוקא מחוץ לעיר, אף-על-פי שדבר זה היה מתיש כחו ונפלו פניו מפחד. הנהגתו החדשה בביתו ובבית-המדרש, פרצוף פניו הצנומים וציאתו זו, שהוא יוצא פעמים מן העיר ומתעלם כמה שעות, — היו תמוהים מאד ונתנו את בנימין לשיחה בפי הבריות. יש אומרים: נשתטה בנימין, דעתו נטרפה עליו, ונתנו טעם לדבריהם: "בנימין הרי מוחו אינו שלם כל צרכו ומחוסר חוליא אחת מתחלת ברייתו והיה בחזקת שוטה תמיד, ובפרט עכשיו בתקופת תמו, שאפילו פקחים יוצאים מדעתם, על אחת כמה וכמה בנימין!" ויש מהם, ובראשם רבי אייזיק-דוד ברבי אהרן-יוסילס, היו אומרים: עט, עט! . . . ועוד פעם עט! אמת הדבר, בנימין שוטה הוא, ואפשר שהוא טפש גמור, אבל מזה אין עוד ראייה, שהוא מחויב להיות גם משוגע, שאם כן קשה למה נשתגע דוקא עכשיו ולא קודם לכן? אדרבא! שעת-הכושר להשתגע היתה לו שתי שנים קודם, ולכל הפחות בימות-החמה דאשתקד, כשהחום היה

מתגבר ביותר. אבל רבים מהבטלונים היו סבורים, והנשים הסכימו לדעתם, שכל זה אינו אלא מעשה אותה הכת, רחמנא ליצלן. . . . ובודאי יש לו עסק עם אותה הקליפה. . . . וזהו טעמו של דבר שהוא תועה יחידי בלילה, שהוא מתעלם מן העין לפרקים כמה שעות ושהוא ישן יחידי בחורבה שבחצר. וולדה זוגתו הרי מספרת, שמתדפקים שם אצלו בחורבה כל הלילות והיא בעצמה שומעת קול פסיעות שם. . .

carrying on with demons . . . with the devil . . . Why else would he be wandering around in the dead of night, in the darkness? Why else would he be traipsing off for hours at a time? Why else would he be sleeping alone in the pantry?" Even Zelda, his very own wife, said that she could hear a knocking in the pantry at night, a banging, as if someone were walking about in there. . . .

This conversation, as usual, rolled off behind the stove, and from there to the council on the top bench. No conclusion about Benjamin was reached. However, there was general agreement about forming a committee of several pious and prominent men, including the scribe, and they would visit all the homes in proper order, according to the register, and inspect and investigate every mezuzah. And since the council regarded this matter as a community issue, for the benefit of the town, they resolved that to subsidize the expenses that such a committee would entail, they would raise the tax on kosher meat. . . .

There's an old saying in Moochville: "No matter what you talk about, it ends in death, and no matter what you discuss at a meeting, it ends with a higher meat tax." And indeed, that's virtually a law of nature, it can't be anything else. Nor does logic permit us to think otherwise, for it is written: "The end of a man is death, and the end of a Jew is—taxes!" Death and taxes are two laws of nature that we cannot abolish. Thus did the Eternal create the world, and the way He created it is good, this is the way it has to be. Only heretics would question it. . . .

A short time later, Benjamin had an experience that brought him renown.

One hot day in summer, around twelve noon, when the sun was broiling, he walked out of town and came deeper and deeper into a forest, about three or four miles. In his pocket, he had his books, without which he wouldn't move an inch. He sat down in the woods, leaning against a tree, and was lost in thought. He had a great deal to think about. His mind soon drifted off to those lands at the ends of the earth. He trudged over mountains, through valleys, across deserts, and to all the places that were in his books. He followed in the footsteps of Alexander the Great, Eldad the Danite, and others. He saw the terrifying dragon, the lindworm, serpents, lizards, and all kinds of vermin and reptiles. He traveled all the way to the Red Jews and conversed with the Sons of Moses. Then he came to and back, safe and sound, and wondered just how and when he would finally undertake his voyage.

Meanwhile, as he was musing, night fell. He stood up, stretched his legs, and started for home. He walked and walked, but he was still in the woods. He slogged along for an hour, for two, three, four hours, no edge or end in sight. He roamed deeper into the woods, where it was so dark that he couldn't see beyond the tip of his nose. All at once, a stormy wind swept up and a pelting rain came down. There was lightning and thunder, and the trees roared fearfully! Benjamin stopped, drenched to the skin, his teeth chattered with cold, wetness, and great dread. He imagined a bear would pounce on him, a lion, a leopard would tear him to pieces. There was the matool, which, according to *Image of the World*, is a huge towering monster with two long arms that can hurl down an elephant. Benjamin was terrified, poor thing, and he was starving to boot, he had eaten nothing all day but a buckwheat cake. In his great affliction, he began to say his evening prayer, and he prayed fervently, with all his heart.

God helped, and the dawn came. Our Benjamin went on rambling about aimlessly, he plodded and plodded until he finally managed to reach a narrow path. He trudged along this path for an hour or so until he suddenly heard a man's voice in the distance. Instead of feeling joy, he was all a-tremble (it shouldn't happen to our worst enemies). All he could think of was: brigands! He was so scared that he breathlessly doubled back. But then he promptly had second thoughts: "C'mon, Benjamin! You want to wander so far over seas and deserts

לימים היה מעשה בבנימין וקנה לו על ידו שם גדול במקומו. פעם אחת יצא מחוץ לעיר בחודש תמוז כחום היום והפליג לתוך היער. היה נשען שם תחת העץ, קורא בספריו, שהיו אצלו בחיקו תמיד, וצולל בהרהורי לבו. והרבה היה לו על מה להרהר: רוחו נשאתהו למדינות-הים, לאותן המדינות בקצווי-ארץ. . . . והוא רואה את עצמו מדלג על ההרים, מהלך בעמקים ובמדבריות ובכל המקומות הכתובים בספריו, נוסע והולך בעקבות אלכסנדר מוקדון ובעקבות אלדד הדני וחבריהם; הוא רואה במחזה את השפיפון הנורא, את השמיר, זו התולעת הנפלאה, גם נחש שרף ועקרב ומשלחת תנינים ווחלי-עפר הרעים; הוא מגיע ובא ליהודים האדמונים שם ומסיח עם בני-משה. וכשנתעורר מחזיונותיו התחיל מהרהר בלבו מתי ישא רגליו וילך למסעיו ומתי יראה כל אלה בעיניו. ועד שהוא מהרהר פנה היום, ובנימין עמד, מתמתח בפשוט אבריו ונושא את רגליו לחזור לביתו. הוא מהלך ומהלך ועדיין אינו יוצא מתוך היער. הוא מהלך שעה, שתיים ושלוש וארבע, ולא די שלא יצא מתוכו, אלא שהוא נכנס בו לפני-ולפנים וחשך ישופנו יותר ויותר. פתאם עמד רוח סערה. ויהי קולות וברקים וגשם נורא מאד. בנימין עומד תחתיו, רועד מזרם וממטר ומתפחד ואומר בלבו: דוב אורב לו, ארי יוצא ממסתרים; הנה זה הולך ובא המאטו"ל, שהוא, כמו שנאמר בספר "צל עולם", "מין שרף גדול וארוך מאד ולו ב' זרועות ארוכות אשר בהן יפיל את הפיל וממיתו". — והוא גם רעב עיף וצמא, שלא טעם מאומה כל היום, ובעת צרתו זו עמד והתפלל תפלת ערבית, שופך נפשו ומתפלל בהתלהבות ובכונה עצומה. וכיון שעלה עמוד-השחר התחזק והלך בשם אלהי ישראל. הוא מהלך כשתי שעות בחורשה — והנה קול באזניו, והקול כקול לסטים מזוין נדמה לו מרחוק, — ונתבהל ונס ברגליו. אבל מיד היה לבו נוקפו ואמר: בוז לך, בנימין! אתה מבקש לעבור ימים ומדבריות, מקום שרף ועקרב וחיות רעות ופראי-אדם, וכאן, במקומך, אתה מתפחד ובורח, שמא גזלן לפניך בדרך. אוי לאותה בושה, בנימין! כלום נס גם אלכסנדר מוקדון כמותך? כלום נתיאש גם אלכסנדר מוקדון, כשהיה רוכב על הנשר ותם הבשר מעל ראש חניתו, שהנשר הזה היה אוכל אותו ומגביה עוף על ידי כך מעלה מעלה? לא, בנימין, אלכסנדר מוקדון לא נס; אלכסנדר מוקדון הוא בכבודו ובעצמו לקח מגופו חתיכת בשר ונתן אותה בראש החנית! אדרבא חזק, בנימין! זאת הקדוש-ברוך-הוא היתה זאת לבעבור נסות אותך. והיה אם תעמוד בנסיון זה — אשריך וטוב לך, או אדם אתה, בנימין, ותזכה לגדולה, שימלא המקום את משאלותיך ויביאך בשלום לבני-משה ותהא מדבר עמם על כלל ישראל

אחינו, ומספר להם בפרוטרוט את כל הנהגותיהם של יהודינו, מה חייהם ומה מעשיהם כאן במקומנו. אם בנסיון זה תעמוד עכשיו ותחזור ותלך כנגד קול הקורא שם, סופך לנצח כל הנוראות והמוראים הגדולים, ותהיה לתהלה ולברכה בתפוצות כל בני-ישראל, ולכבוד ולתפארת גם לעדת בטלון. בטלון ומוקדון, שני המקומות הללו יהיו מפורסמים בכל העולם כאחד. . . .

teeming and crawling with horrible vermin, beasts of prey, and wild savages, and here you're scared at the very thought of bumping into a brigand! Oh my, Benjamin! You should really be ashamed of yourself, I swear! Did Alexander the Great of Macedonia run away like you? Did Alexander despair, like you, when he flew through the air on his eagle's back, and there was no meat left on the tip of the spear, the meat that the eagle nibbled at and flew higher to get at? No! Alexander the Great did not run away! Alexander the Great cut out a chunk of his own flesh and stuck it on the spear! Courage, Benjamin, take heart! God only wants to test you. If you pass the test, you'll do well and fare well! You'll be a valiant man and you'll deserve the privilege of having His Holy Name make your wish come true about reaching the Sons of Moses and talking to them about the Jews

here at home. You can tell them every last detail about our Jews here, what they do and how they live. If you just overcome this ordeal and go back to where the voice came from, you'll conquer all fears and terrors. You'll be a wonderful person, a blessing, a paragon among the Children of Israel, and you'll bring honor upon all Moochville. Moochville and Macedonia—both cities will be equally famous throughout the world because of Alexander of Moochville and Benjamin of Macedonia! . . .”

Our Benjamin really did turn back and he strode as courageously and confidently as a hero, until he saw before him: the brigand! It was a farmer riding on a wagon, which was filled with sacks and drawn by a pair of oxen.

“Dobry dyen! Good day!” said Benjamin in Ukrainian, as he drew nearer, his voice suddenly changing—it had everything in it, wailing and pleading, as if to say: “Okay, do whatever you like with me!” And imploring: “Help, have pity on me, on my wife and children, the poor things!”

After speaking, or rather shouting and weeping his *dobry dyen*, Benjamin remained speechless, as if strangled. His head whirled, his eyes darkened, his legs buckled, and he fell down lifeless.

When he opened his eyes and came to, he found himself sprawling on a big sack of potatoes in the wagon and covered with a thick, coarse coat. At his head lay a trussed-up rooster, who glared at him askance with one eye and scratched him with his claws. At his feet, there were baskets of young garlic, onions, and other vegetables, and apparently eggs, for the chaff they were buried in kept flying into his face and covering his eyes. The farmer sat there, calmly smoking his pipe and calling “sop, heita, sop!” to the oxen every moment. The oxen barely stirred, and the wheels creaked wildly, each in a different voice.

Together, they melded into an ear-shattering creak-concert. The rooster didn't seem to care much for the creaking either, because every time the wheels turned, letting out a long, shrill squeal, the rooster dug his nails into Benjamin and emitted such a quick, angry cockadoodledoo that a muffled rattling came from his throat for a few seconds afterwards. Benjamin felt numb in every limb and he lay there dazed for a long, long time. He had gone through so much: terror, hunger, rain, and cold! He

imagined a Turk had captured him in the desert and was carrying him off somewhere to sell him into slavery. “If only,” thought Benjamin, “if only he sells me to a Jew, then at least there'll be some hope for me. But if I end up with a Gentile prince or even, God forbid, a princess, then I'll be doomed forever.” The story of Joseph and Potiphar's wife flashed through his mind, and he felt so miserable that he let out a heavy groan.

Upon hearing Benjamin's groan, the farmer turned around, then shifted closer to him, and asked in Ukrainian:

“Well, my li'l Jew, how are ya? Feelin' better?”

Benjamin's head had cleared a bit and he remembered everything that had happened to him. But still, he found his predicament very serious. He didn't know a word of the farmer's language, so what could he do? How could he answer him? How could he inquire and find out exactly where the man was taking him?

ובנימין שלנו נאזר בגבורה ובכטחון גדול והולך קוממיות. והנה הגולן לקראתו — איש כפרי, יושב בעגלה טעונה שקים וסלים, ובהם כל מיני מזונות, וצמד שורים נוהג בה. — דאברי דיען! (צפלא טבא!) — קפץ בנימין וקרא בקול משונה, שמשמע לכה טעמים — מעין צעקה, תפלה ותחנונים ויאוש כאחד, כאדם שאומר לחברו: הרני בידך ועשה עמי מה שלבך חפץ! וכמי שבוכה ומתחנן על נפשו ואומר: אוי, רבוני, חוס ורחם עלי ועל עוללי וטפלי! . . .

לאחר אמירת „דאברי-דיען” משונה זה נשתתק בנימין, פניו הלבנים ראשו היה כבד עליו, עיניו קמו, ונכשל ונפל תחתיו, — ואבדו עשתנותיו . . .

כשפקח בנימין את עיניו ודעתו נתישבה עליו, ראה את עצמו מושכב בעגלה על שק גדול מלא בולבוסים, מכוסה בגלימא של צמר עב. תרנגול כפות שוכב מראשותיו, מציץ עליו מן הצד באחת מעיניו ומסרטו בצפרניו, וסלים מלאים בצלים ושומים ושאר ירקות מתחת לרגליו. דומה, שביצים היו גם כן שם, מפני שמוץ וקש היו פורחים ועולים לתוך עיניו. הכפרי יושב לו בנחת על מקומו ומקטרתו בפיו, מעורר את שוריו ומזרזם בלשונו: „סאפ, הייטא סאפ!” אבל השורים עצלים ופוסעים פסיעה קטנה, והאופנים מתרעשים בקול-קולות, כל אחד ואחד על פי דרכו, והקולות מצטרפים לשירה משונה מנסרת באזנים. וכפי הנראה, לא היתה שירה זו לרצון גם להתרנגול, מפני שבכל פעם ופעם, כשהאופנים גומרים תקופה שלמה קביב הסדנא ומסיימים בשריקה גדולה, כנגון השלשלת, היה מזדעזע, פושט את הרגל לבנימין ומשרט אותו בצפרנו וקורא „קוקוריקו” בזעף ובהתלהבות יתרה כל כך, עד שכמה רגעים אחרי הקריאה היתה נשמעת בת-קול מתגלגלת ומנהמת בגרונ.

בנימין שוכב מבלבל שעה קלה מעונה ומדוכא ואין שלום בעצמיו. מה רבו פגעיו באותו היום וכמה הרפתקאות — פחד, רעב, צנה וקור, עברו עליו! הוא שוכב בעגלה ורואה חלומות במדינות-הים, כמדומה לו שנשבה לישמעאלים במדבר, והם מוליכים אותו לאחת המדינות, למכרו שם לעבד עולם. הלואי, מהרהר הוא בלבו, שימכרוני ליהודי, ואם ימכרוני לבן-מלך מאומות-העולם או לבת-מלכה, חס ושלום, הרי אבדתי, אבדתי לעולם ועד! . . . ובתוך כך אותו המעשה ביוסף הצדיק עם זליכה בא לפניו, ונאנח ברוחו הקשה מרוב צער ועגמת-נפש.

הכפרי הפך פניו אל בנימין, שהוא שוכב ונאנח, נתמלא עליו רחמים ואמר לו בלעז: — נו זשידקא א טשטא טראשקי ליפשי? (מה, יהודי, רוח לך מעט?)

בנימין היה נתון במבוכה גדולה: לדבר בלשון הגוים אינו יכול, והבלעזים שברשי אינם מחוורים לו יפה, ומה יעשה? כיצד משיבין לערל הזה וכיצד בודקין אותו לידע בבירור להיכן הוא מוליכו? התאמץ לקום ולישב, ולא מצא את רגליו.

— טראשקי ליפשי? — שאל לו הכפרי שנית, והדבור, סאפ, הייטא, סאפ! יוצא מפיו.

רוח הבלשנות נצנצה בכנימין ופתח את פיו ואמר:

— ליפשי, רק הרגלים אי, אי, אי!

ובאמירה זו הורה בנימין באצבעו על רגליו, ובקול הקריאה "אי אי!" רמו להערל, שרגליו כואבות מאד.

— איזוידקא טי זשידקא? (מאין אתה, יהודי?) — שאל לו הערל.

— איזוידקא טי זשידקא? — חזר בנימין על דברי הערל בנגון הטעמים מהפך-פשטא — יא ניומקא, בנימקי אוב טונעיאדעווקי (אני בנימין, בנימין זה בבטלון).

— טי איז טונעיאדעווקי? קאזשי-זשע שטשא טי וויטאראשטשיל נא מעני אָטשי אי גליאניש יאק שעלאני? אָלי מאזשע טי טאקי אי שעלאני, טראסטצי טוואי מאטערי! (מבטלון אתה? אמור נא, למה אתה מעמיד עיניך ומציץ עלי כמטורף? שמא אתה באמת מטורף, יכנס הרוח באמך!). את הפסוק הזה אמר הכפרי כנגד בנימין, הופך פניו אל השורים, מחמר אחריהם ומזרום במאמר השגור: "סאפ, הייטא, סאפ!"

— יא, סטייטש, יא טעכי לכתחלה קאזאטי, יא ניומקא סאם אוב טונעיאדעווקי (אני הרי לכתחלה אמרתי לך שאני בנימין, אני בעצמי בבטלון) — השיב בנימין, מעקם את צורתו כמבקש רחמים ופורש ידו בתפלה ותחנונים. ומקוצר-רוח וטרוף-הדעת תפלתו טרופה, מעורבת אשדודית ויהודית כאחת: — גוואלד אוב טונעיאדעווקי זשינקי טעבי זוגתי דאם טשארקע שלישי — כוס יי"ש, אי וחלה שאבאשאאווע בולקע, אי דאברע, גוואלד, דאנקויעט טעבע תשואות-חן! ונראה שהכפרי הבין כונתו של בנימין.

— יהי כדברך, יהודי — אמר, מתרצה ומתפייס לו ופניו כלפי השורים ומעוררם בנחת ובנעימה: "סאפ, הייטא, סאפ!" לאחר שתי שעות באה העגלה ועמדה ברחובה של עיר בטלון לעיני כל הקהל. אנשים ונשים חרדו לקראתה, קוראים וצועקים כאחד. זה צועק: שמע נא, בן-אדם, תרגול זה בכמה הוא? בצלים אלו בכמה הם? וזה שואל: שמא בולבוסיים לך ושמא ביצים לך? ובתוך הבאים באפלוגני ושואל: שמע נא, בר-נש, שמא ראית יהודי בדרך? יהודי אחד, בנימקי, נעלם. אתמול אצלנו, אבד פתאם, כאלו נפל במים ואיננו? ועד שהספיק הכפרי להשיב לכל אחד מהם על שאלותיו פשטו הנשים כילק על העגלה, הרימו את הגלימא מעל השקים והשמיעו כלן בבת-אחת קול גדול: הוי בנימין... הרי הוא פה!... ציפה-קרונה, בת-שבע-ברינדל! ירוצו נא חיש מהרה לזלדה ויבשרו לה בשורה טובה, שאבדתה נמצאה. ברוך השם, ולא תהיה עוד עגונה שוממה! רעש והמולה, והעיר בטלון הומיה! כל יושביה, למגדול ועד קטן, רצים דחופים לקבל את-פני בנימין, מעתירים

עליו שאלות, ומספרים שהיו מהפשים אותו בנרות אתמול כל היום וכל הלילה, וכבר נואשו ממנו וחשבוהו ל"קדוש" ואת אשתו ל"עגונה" שוממה.

ופתאם בתוך המהומה נדחפה זלדה ובאה בקול בכיה, פרשה בידיה למראית עינה את בן-יוגה שוכב סרוח כמת ואינו מזיז עצמו ממקומו. והיא נבוכה ואינה יודעת מה לעשות לבעלה, אם לקללו ולכלות בו חמתה ושבר-רוחה ואם לשיש עליו ולשמוח שמחה גדולה, שהקדוש-ברוך-הוא חס עליה והתירה מכבלי העגון ברחמי העצומים. לאחר שעה קלה הובילו את בנימין לביתו בפומבי, כשהוא שוכב עדיין על שק בולבוסיים בעגלה, וכל בני העיר בטלון הקטנים עם הגדולים היו מלויים אותו ונתנו לו כבוד כראוי, וקראו לפניו בקול רעש גדול: קדוש, קדוש, קדוש!

והשם "קדוש" נשאר לבנימין מעתה ועד עולם. הוא נקרא "קדוש" וזלדה אשתו "עגונה".

ובאותו היום בא המומחה הבטלוני לבנימין והתעסק ברפואתו בכל מיני התחבולות שבידו — העמיד קרני-דאומנא ותריסר-תריסר עלוקות על גבו ועל קדקדו; חפז והקיו לו דם וגלח את ראשו, והבטיחהו בשעת יציאתו, שיתרפא, אבי-רצה-השם, במהרה, ומחר יוכל, אם יעמוד בו כח, להלוך לבית-המדרש ולברך שם ברכת "הגומל".

Benjamin tried to sit up. But it was no use. His legs ached horribly.

"Ya feelin' better?" the farmer asked again, and in the same breath he shouted at his oxen: "Sop, heita, sop!"

"Betta, yes, legs, legs, oh, oh!" poor Benjamin tried to speak the goyish language as best he could and pointed at his legs.

"Where ya from, my little Jew?"

"Wheyafrom?!" Benjamin repeated in a cantorial warble. "Me, Ben, Benjamin, from Moochville."

"Oh, so you're from Moochville? Then why did you glare at me like I was crazy?! Well, maybe you're crazy, goddamn it! Sop, heita, sop!"

"Me, you see, tell you at start, me Benjamin, from Moochville!" answered Benjamin with a woebegone face, raising his-arms and pleading: "In Moochville, wife, give schnapps, shabbes roll, and thank you good."

The farmer apparently got Benjamin's drift.

"Okay, little Jew!" he cried, sat down in his seat facing the oxen and called: "Sop, heita!"

A couple of hours later, the wagon rumbled into the marketplace of Moochville. Women and men crowded around with various questions.

One man yelled: "Hey, whattaya want for the rooster? For the onions?"

Another asked: "Ya got eggs, potatoes?"

A question shot out of the crowd: "Listen, did you see a Jew on the way here? One of our people, Benjamin, has been missing since yesterday!"

And before the farmer even had a chance to reply, the women swarmed all over his wagon like locusts, pulled away the coat, and then shouted in unison:

"Benjamin! . . . He's here! Tsippe-Kroina, Bathsheba-Braindl, run straight over to Zelda, tell her the good news! Her lost husband's been found! She's not abandoned after all!"

There was a tumult, more people came running, all Moochville was on the move, everybody and his uncle dashed over to look at Benjamin. They showered him with comments, questions, jokes, they said they'd been hunting for him, searching for him all day and night, they'd already decided that he was martyred and his wife abandoned.

Suddenly, in the midst of the hubbub, his wife came running up, weeping. She wrung her hands at the sight of her one and only sprawling there pale and lifeless, unable to move a limb. The poor woman didn't know what to do: Should she curse him, pour out her heavy, bitter heart to him, or should she show him her joy, her delight that God had assisted her, her, the abandoned wife?

A few minutes later, Benjamin, lying on the sack of potatoes, was taken home across the marketplace in a grand parade. All the people of Moochville, young and old, paid homage to him, no one needed to be asked twice, and they escorted him, shouting and yelling: "Martyr! Martyr! Martyr!"

From that moment on, the name "Martyr" remained with Benjamin forever. He was known as Benjamin the Martyr and his wife as Zelda the Widow.

The town healer visited Benjamin that very same day and helped with all possible remedies. He applied leeches and

cupping glasses, shaved the patient's head, and told him, upon leaving, that after all these remedies he would recover, God willing, and would be able to go to synagogue the very next day—if he had the strength—and thank the Good Lord for escaping death.

בנימין מצא עזר כנגדו ונודג לסנדריל האשה

אותו המעשה בבנימין שגרם יסורים לאשתו ונתן אותו לשיחה בפי הבריות, לא די שלא עקר מלבו תשוקתו לאותם המקומות הרחוקים, אלא שעזר הוסיף להשרישה בתוכו ביותר. מאותה שעה נתעלה בנימין בעיניו, כבקי בהיות העולם ומלומד בפגעים, שראה הרבה דברים בעולמו, והיה מכבד את עצמו הולכה יותר בשביל אומץ-רוחו לעמוד בפני נסיונות קשים, להלך נגד טבע ברייתו ולכבוש פחד ומורך בלבו. התחיל מחשב את עצמו לחקרן שיש לו ידיעה בכל שבע החכמות, הנמצאות בספר "צל עולם", לאדם שמלא כרסו בהרבה ספרי חכמה מעין ספר זה ויודע את הנעשה בכל העולם כלו. התחיל מבין את מעלת עצמו ומקונו על נפשו, שאדם כמותו הוא כשושנה בין החוחים, והיכן? בבטלון, במקום שם ובין בני-אדם הדיוטים, שאינם יודעים בין ימינם לשמאלם! כלתה נפשו ונכספה לעזוב את בטלון במהרה כפי האפשר. יהי רצון — היה מתפלל בלבו — שתגיע השעה הטובה ואזכה לעלות למחוז חפצי ולחזור משם בשלום, בכבוד ושם טוב ובבשורות טובות וישועות ונחמות לכלל ישראל, ואז יכירו וידעו כל בני בטלון, למקטנם ועד גדולם, מי הוא זה בנימין ומה רב גדלו וחין ערכו...

לפי שעה לא היו מעכבות על בנימין את הנסיעה אלא המניעות הקטנות האלו: לא היה יודע בנימין מאין נוטלין להוצאות הדרך? הרי עני הוא מימיו ואין לו אף פרוטה אחת. דרכו לישוב בטל בבית-המדרש כל הימים, וזוגתה, אשת חיל, היא מפרנסת את ביתה מחנות קטנה, שפתחה משעה שכלו לה ולבעלה המזונות על שלחן אבותיה ויצאו לרשות עצמם, והחנות הוּו בעצמה מה היא ומה כל סחורתה?

אלמלא היתה אשתו סורגת פוזמקאות, מאהרת בלילות החורף ומורטת נוצות, ואלמלא שהיתה מטגנת למכירה שומן לפכח ומשתדלת לקנות בזול מאת בני הכפר, המביאים כל שבר בימי השוק, ולמכרם לאחרים בריוח מועט, לא היה להם מזון כדי ספוק נפשות ביתם. ימכור אחד מכלי-תשמישו? אבל מה מצאת מכל כלי-הבית? אין שם אלא שתי מנורות נחשת לשבת, שירושה הן לזלדה מאבותיה והיא מצחצחנת המיד בנחת-רוח. תכשיטים אין לה, חוץ מטבעת כסף שמרגלית אחת קבועה בה, מתנה היא לה מאת חמותה ביום חתונתה, ולמכור אחד מבגדיו? אף זו אי אפשר, הלא כל בגדיו אינם אלא קפוטת בלה לחול וקפוטת-משי לשבת עוד מיום חתונתה, והיא מרוסקת וחלולה ככברה, המשי קרוע מבחוץ ובד צהוב מציץ מבין הקרעים מבפנים. אמת, גם בגד חם לו כמין אדרת-שער כביכול, אבל העור ברובו כבר מוקרה, וצוארונו חלק, לא עלה עליו עור מתחלת ברייתו. כשהתקינו לו אדרת-היקר הזה ליום חתונתו היה אביו, עליו השלום, ותרן באותה שעה ומגלה רצונו להחייט שלא לקמץ בצוארון; אדרבא להרחיבו ולהאריכו, שיסרח לו לאחוריו במדה מרובה, כדרך הנגידיים, ולמלאות אותו לשעה אניצי פשתן ולקרום עליהם בד לבן מתרומת היתור להחייטנים, ועם זה התחייב להעלות עליו, אם-ירצה-השם, עות חולה, בשעת פרעון המותר מהנדוניא. אבל את הנדוניא לא פרע והצוארון פרוע, עירום ועריה עד היום הזה.

וגם ביציאה גופא היה בנימין מתקשה ולא ידע כיצד יצא מביתו? להרצות דבר הנסיעה לפני זלדה ולהיות נמלך בה על עניניו — אי אפשר, שהרי בזה היה מביא מהומה בביתו. אשתו היתה מיללת ומורידה עליו דמעות, כסבורה שיצא מדעתו. כלום יש דעה באשה להבין ענינים נכבדים כיוצא באלה? אשה, אף על פי שאשת-חיל היא, סוף-סוף אינה אלא אשה. יתגבב ויברח מפני אשתו? — גם זה קשה.

This ordeal, which was so harrowing for Benjamin, which caused so much grief for his wife and so much gossip in town, behind the stove, and on the top bench, should—one might think—have forever dislodged Benjamin's plan of traveling to distant places. But far from it! In a pig's eye! The plan was lodged more firmly than ever before. From that point on, Benjamin felt great esteem for himself as an experienced man who has gone through a great deal in his life. He appreciated himself tenfold for his strength and bravery in enduring so many trials and vanquishing his cowardice. He began seeing himself as a hero, a philosopher, an initiate in all the Seven Wisdoms (or as much of them as is contained in *Image of the World*), a wise man who had read more than his fill of such books and knew what was happening all over the earth. He began to understand himself now and pity himself—that he, a man like him, poor thing, should be like a rose among thorns. Where? In Moochville, some backwater town, among ignorant people, who grasp nothing, know nothing about their own lives! The jokes and rumors circulating about him were what really egged him on to travel. He yearned to get out of Moochville as quickly as possible. "If only I can do it," he kept thinking, "If only I can travel there, far away, and come back safe and sound with salvations and consolations for Jews, respected and renowned throughout the world, then all Moochville will realize who Benjamin is, and what a great man he is! . . ."

Meanwhile, only minor obstacles kept Benjamin from his journey. First of all, where could he get the money? He never had a kopek in his pocket. He always sat idly in synagogue, and his missus was a "woman of valor," the breadwinner, for she owned a little stand, which she had put up soon after they had moved from her parents' home. But, I ask you, how much was the little shop really worth? If she hadn't knitted socks, if she hadn't plucked feathers in winter till late at night, if she hadn't rendered fat to sell at Passover, if she hadn't gotten occasional bargains on market days from friendly peasants—then they wouldn't have had enough to keep body and soul together.

Should Benjamin pawn any of the household belongings? But what was there really? A couple of brass candlesticks, which Zeldah had inherited from her parents. She used them for the Sabbath candles, was forever polishing them, and enjoyed them so much. She had no jewelry except for a silver ring set with a pearl from her mother's headband, and she kept the ring locked up, wearing it only for major celebrations and on congratulatory visits. Should Benjamin sell any of his own clothes? But all he owned was a satiny gaberdine for the Sabbath, which he still had from his wedding, it was worn and tattered in front and in back, and the yellow lining showed through in places. True, he also had a sheepskin overcoat—if one could call it that, for want of a better name! The collar wasn't even lined. At the wedding, his father (long may he live!) had said don't spare the collar, make it long and generous and line it for now on top with a piece of lining left over from the overcoat; and he had promised that once the rest of the dowry was paid, he would line the entire coat and trim the collar with squirrel fur. But the rest of the dowry had never come, and so the coat and the collar remained as they were to this very day. . . .

In addition to the money problem, Benjamin just didn't know how to get away from his home.

Could he discuss the journey with his wife and tell her everything in detail? God forbid and heaven forbid! She would scream and rage and weep and plead and she would certainly think he'd lost his mind, for how can a woman be smart enough to understand such matters? A wife may be a "woman of valor," but she's still a mere woman for all that. The lowliest man ha

יש בו מעין מנהג איש ליטאי. ישב תחתיו בביתו ויסח דעתו מכל ענין הנסיעה? — זה אי אפשר כלל, והרי הוא כמאבד עצמו לדעת. הנסיעה הזו נקלטה בעצמו ובשרו של בנימין ושגה בה בכל עת. גם בחלום היה מהרהר בה. הנסיעה תקפה על בנימין והיתה שולטת בו בכל רמ"ח אבריו ומשעבדת לה את עיניו ואת אזניו שעבוד גמור כל כך, עד שפסק לראות ולשמוע את כל מה שלפניו במקומו, ואינו רואה ושמוע אלא כל מה שנעשה במרחקי ארץ, באותם המקומות שם...

כשהיה מסיח עם הבריות היו הדברים: אינדיא, סמבטיון, אנטיקודא, שפיפון, שמיר, חמור, פרדה, חרוב, כצפחח, ישמעאלי, קדר, גולן וכיוצא בהם — יוצאים מפיו בערבוביא ובהתלהבות משונה. ומה יעשה ויוכל לכל המניעות הללו המעכבות עליו? דבר זה בקש בנימין ולא מצא עצה ותחבולה. היה מרגיש בנפשו, שצריך לו איש כלבבו להתייעץ עמו בדבר גדול זה.

איש היה בבטלון ושמו סנדריל, כשם אביו־זקנו רבי סנדריל, עליו השלום. סנדריל זה היה איש תם, פשוטו כמשמעו, בלא שום התחכמות כלל. מקומו בבית־המדרש היה מאחורי הבימה, וזה, בלבד סימן מספיק לו, שלא היה

אדם חשוב מטובי העיר. בדברי שיחה, שמסיחים בבית־המדרש ובשאר המקומות, לא היה אומר כלום, אלא מאזין ומקשיב, כשומע מאחורי הפרגוד ושותק. וכשארע פעמים שפתח סנדריל את שפתיו והדבור יוצא מפיו, געו כלם בשחוק, לא מפני שאמר דבר חכמה ומילתא דבדיוחוטא, אלא מפני שדבורו בעצמו מסוגל לבדח את הבריות, ואף־על־פי שאין בו כלום ממה שמביא את אחרים לידי גיחוך. והוא בעצמו היה מעמיד עיניו ותוהא על מה ולמה שוחקים. ומעולם לא התרעם בשביל כך, מפני שהיה רך ונכנע בטבעו, כמו שנראה פעמים בין הבהמות פרה מצוינת במדת הכנעה יתרה, ולא עלה על דעתו אפילו, שיש לו להתרעם. פלוני שוחק, היה אומר, מה איכפת לי? ישחק לו כרצונו, מסתמא הוא נהנה מזה. אף־על־פי־כן צריך להודות, שבדבורו של סנדריל נמצאה פעמים סברא ישרה, אף שהוא לא נתכוון לה כלל והיה אומרה בתמימות שלא מדעתו. הכל היו חומדים להתקלס בו. החרולים, שבני ישראל נוהגים לזרוק זה על זה בתשעה־באב, רובם היו פורחים ומסתבכים בזקנו ובפאותיו; ורוב כסתות מטונפות, שנוהגין להטיל איש על חברו בליל הושע־נא־רבה בבית־הכנסת, עלו בחלקו של סנדריל. וכנגד זה המיעוט מן גלוסקאות של כוסמין ומן יי"ש של "תקון", או מן יי"ש סתם, עלה גם כן בחלקו. כללו של דבר, סנדריל היה בכל זמן ובכל מקום כפרת הרבים. סנדריל לא היה עקשן בטבעו — זה אומר כך, יהא כך, ואינו מקפיד. סנדריל עשה רצונם של חבריו, לא שעשה רצונו כרצונם כדי שיעשו רצונם כרצונו, אלא פשוט, עשה רצון אחרים. מרגלא בפומיה: אתה רוצה דוקא כך, מה איכפת לי? יהא כך. בין ילדים היה ילד כמותם: היה מהלך בחברתם, מסיח ומשחק אתם ביחד ונהנה מזה הנאה מרובה. בתוכם היה סנדריל באמת כבהמה נכנעת, שמניחה לתינוקות לרכוב על גבה ולקרצף לה את סנטרה. עזי־פנים שבתינוקות היו עולים על גבו וממרטים את פאת־זקנו. רוח הגדולים לא היתה נוחה מהם פעמים, משום שראו בזה חלול כבוד של פאת־זקנם ושל כבוד עצמם, והיו גוערים בהם בנויפה: הזהרו, עזי־פנים, במי שגדול מכם בשנים, ביהודי בעל זקן! — מה בכך, היה אומר סנדריל, מה איכפת לי? הניחו להם וימרטוני מעט. בביתו לא ראה סנדריל חיים טובים. אשתו היתה שוררת בביתו והוא התענה תחת ידה; היא היתה מטלת עליו אימה ומחלקת לו פעמים מכות באפה, והוא מרכיץ ראשו ומקבל אותן באהבה. בלמים שלפני החג היתה מעמידתו לסייד את הבית בסיד, ומכסה את ראשו במטפחת וקושרתה מתחת לזקנו. הוא היה קולף לה בולבוסים, מגלגל ופותת את "הלוקשין", עוסק במלואת דגים, נוטל גורי עצים ונותנם במערכה בתנור ומצית בהם אש, כאורח הנשים, ובשביל כך היו קוראים לו "סנדריל־האשה".

more intelligence in his little finger than the finest and smartest female could ever possibly have in her head. . . .

Should he sneak off without saying good-bye? That would be slightly unpleasant, the kind of thing a Litvak Jew might do. Then again, should he just remain home and forget about traveling? That was absolutely impossible. It was nothing less than suicide.

The journey had become second nature for Benjamin, like praying three times daily. And so he had to keep thinking about the journey at every moment of the day. And he couldn't shake it off even when he slept, he kept dreaming about it all night long. It took root deep in his heart and grabbed hold of his eyes and ears so that he no longer saw or heard the things in front of him, he could see and hear only what was happening far, far away, in those distant lands. Often, while talking with someone, he would suddenly throw in: India, Sambatyon, Antikuda, lindworm, dragon, donkey, mule, carob, manna, Turk, Tartar, brigand; and similar words.

The journey *had* to be taken, but what about the obstacles? Benjamin was all at sea. He felt he needed someone to talk to about the whole thing.

And there dwelt a man in the city of Moochville and his name was called Sender—he was named after his great-grandfather—and this Sender was of a simple mind—that is to say, he was plain, unlearned, sort of ignorant. In the synagogue, his pew was behind the pulpit, and that alone was the best sign that he didn't belong to the Moochville elite, the upper crust, the cream. When the men talked in synagogue or elsewhere, he would usually listen quietly like an outsider. If ever he did put in a word, it would provoke great mirth. Not because it was particularly witty or original, but simply because any word from his lips made people laugh, even though the poor man said it quite naively, not intending to make anyone laugh. On the contrary: When people laughed, his eyes would gape and he wondered why they were laughing. He never resented the mirth, for he was humble and good-natured, like a gentle cow, and he didn't even realize there was anything to resent. If somebody was laughing, well, okay, let him laugh, so long as he enjoyed it.

Still, we have to admit that Sender's comments occasionally harbored a bright idea, even though he didn't realize it and was speaking quite naively. People liked to play jokes on him. On the Ninth of Ab, the fast for the destruction of the Temple, Jews like to throw burrs at each other, and most of the burrs got ensnarled in his earlocks. During the night of the Great Hosanna, the seventh day of the Feast of Tabernacles, when everyone stays awake, most of the pillows that were thrown around landed on his head. In contrast, he received the smallest share of buckwheat crackers and liquor on religious occasions or liquor simply for no special occasion:

In short, Sender was the scapegoat any place and any time. Now, by nature, Sender wasn't opinionated, like other people. If a man said one thing, that was all right with Sender. He would let the man have his way, not to belittle his own way so that the other man would belittle his own way for Sender's way. Sender just simply went along with him, that was all.

"Why should I care?" he would say. "Why should I worry? If you say so, then it's okay, it's fine with me."

Among boys, Sender was a boy. He would often hang around with them, talk to them, play with them, and enjoy himself. When he was with them, Sender was truly a docile animal, he allowed the children to come up and ride him and scratch him under the chin. The pranksters would climb on his head and pull his beard. Sometimes passers-by would be annoyed at this and shout:

"Mind your manners, you scoundrels! Have respect for an adult, a man with a beard! Why are you pulling his beard out!?"

"It's all right, it's all right," Sender would say. "I don't mind. I don't care. So let them scratch me."

אותו סנדריל-האשה בהר לו בנימין לאי-סודו, לגלות לפניו את לבו ולטכס עמו עצה היאך לישב כל הקושיות. ומה ראה בנימין שבחר דוקא בסנדריל? מפני שבנימין היה מרגיש בלבו תמיד מעין חבה וגעגועים לסנדריל, דעתו היתה נוחה ממנו וסובר כמוהו בכמה ענינים, ופעמים היה

מדושן עונג ויש על אמרי פיו בדברי שיחה ביניהם. ואפשר עוד גם מטעם זה, שבנימין סמך על מדתו זו של סנדריל, שאינו עקשן, ואמר בלבו, שסנדריל יקבל את דבריו ברצון ויסכים לכל מה שיציע לפניו, ואפילו אם סנדריל יהא מהעקש בכמה פרטים, סוף-סוף יהא מנצחו, בעזרת השם ובחלקת לשונו...

ויהי כבוא בנימין לסנדריל וימצאהו יושב על ספסל-החלב וקולף בולבוסים, אחת משתי לחיו מתלהטת ואדומה, ומתחת לעינו כעין התכלת וסריטה וגרידה בשרו שם, כסריטה שנעשית בצפורן ידי אדם, והוא יושב עצב ושומם ושרוי בצער, ככת-ישראל זו, שבעלה עובה והלך לו למדינות-הים, או כמו אשה, שבעלה עמד ונתן לה מכת לחי...

אשתו של סנדריל לא היתה אותה שעה בביתה. — צפרא טבא, סנדריל! מה לך, חביבי, שכך נפשך עגומה? — אמר בנימין בכניסתו, מורה באצבעו לסנדריל על לחיו — האות הזה לך מהו? כלום הוא עוד הפעם מעשה ידיה של זו? ... היכן היא, הפלוגית שלך? — בשוק.

— טוב ויפה מאד! — קרא בנימין מרוב שמחה — הנה חביבי, את הבולבוסים שלך ובוא ונתיחד בחדר... ואיש אין שם? אין לי עתה הפץ באיש עומד על גבנו — רצוני לגלות לך את לבי, יותר לא אוכל להתאפק, דמי רותחים בקרבי ואליך תשוקתי. מהר ובוא אחרי. שמא תבוא היא בינתים ותפסיק אותנו באמצע.

— רצונך במהרה, היא במהרה. מה איכפת לי? — אמר סנדריל ונכנס לתוך החדר. — סנדריל — פתח בנימין ואמר — אמור לי, יודע אתה מה הוא שם... מחוץ לבטלון, שם... שם? — יודע אני ויודע, הפונדק מרזח שם, בו אתה מוצא פעמים מעט י"ש מן המובחר. — שוטה שבעולם, כנגד מקום רחוק אני מדבר, רחוק הרבה מזה.

— עוד רחוק יותר מן הפונדק הזה? — אמר סנדריל משתומם — לא, מקום רחוק מאותו הפונדק אני יודע, ואתה, בנימין, אתה יודע? — אם אני יודע? תשאלני, מה שאלה היא? יודע אני ויודע, אכן שם ישוב העולם נגלה בכל כבודו! — קרא בנימין בהתלהבות, כקולומבוס בשעתו, בשעת מציאת אמריקא.

— ומה זה שם? — שם, שם — נתלהב בנימין, מתנענע ואומר — שם שפיפון, שמיר... — אותו השמיר, שבו היה שלמה המלך בוקע את האבנים לבנין בית-המקדש? — נכנס סנדריל לתוך דברי בנימין ושאל בתמימות. — כך, כך, רחמימי, הכל שם. שם כל המקומות, אותם המקומות... ואף ארץ-ישראל שם... רצונך להיות שם? — ואתה רוצה? — מה שאלה היא? רוצה אני ורוצה, וגם אהיה שם

במהרה. — מקנא אני בך, בנימין, שם תמלא כרסך בחרובים ובתאנים ובתמרים. אשריך וטוב לך! — גם אתה, סנדריל, בידך לאכול מפרי הארץ כמותי, יש לך, שוטה, חלק בארץ-ישראל כמותי. — אמת, חלק בארץ יש לי, אבל היאך מגיעין לשם? הרי התוגר יושב שם.

Poor Sender's home life was no bed of roses. His wife wore the breeches, and he had a terrible, horrible time with her. She ruled with a reign of terror and occasional punches, and the poor wretch had to put up with it. Just before a holiday, she would tie a cloth around his beard and make him whitewash the house. He would peel potatoes for her, roll and slice noodles, stuff the gefilte fish, bring in firewood, put it in the stove, and light the fire—just like a housewife. That was why people nicknamed him Sender the Housewife.

Now it was this man, Sender the Housewife, whom our Benjamin selected to pour out his heart to; Sender would help him figure things out. What was the reason? Why Sender of all people? Well, Benjamin had always been fond of him. There was a lot he liked about him, they felt the same way about a number of things, and Benjamin often had a wonderful time talking to him. Perhaps Benjamin also counted on the fact that Sender never insisted on getting his way: Sender would accept Benjamin's idea and go along with everything he said. And if Sender were ever to dig in his heels on any points, well, then Benjamin would win him over with God's help and with his own glib tongue.

And it came to pass that when Benjamin did come unto Sender, he did find him in the act of removing the exteriors of tubers—Sender was peeling potatoes—on the dairy bench. One cheek was blazing red and his left eye was swollen blue with a scratch underneath and though fingernails had torn his face. He sat there, numb, dismal, gloomy, like a young wife whose husband has deserted her and vanished overseas, or at least slapped her face. . . .

Sender's wife was not at home. "Good morning, Sender! Why are you so gloomy?" asked Benjamin, entering and pointing at Sender's cheek? "Is she at home again? Where is your lady Cossack?"

"At the market." "Great!" Benjamin almost shouted for joy. "Put down your potatoes, old friend, and come into the alcove with me. No one's there, right? I don't need any chaperon with you now, I want to tell you what's on my mind. I can't hold back anymore, I'm seething inside. Hurry, Sender, hurry! She might come and ruin everything before we're done!"

"Fine with me! You want me to hurry, so I'll hurry. It's okay with me!" exclaimed Sender and hurried into the alcove.

"Sender," Benjamin started off, "tell me, do you know what's beyond Moochville?"

"Sure, I know. Pickafite Inn. You can get a good glass of vodka there!"

"Don't be an idiot. I mean further on, a lot further."

"Further than Pickafite Inn?" Sender exclaimed in surprise.

"Further? I don't know. Do you know, Benjamin?"

"Do I know? How can you ask! Do I ever know! That's where the world begins," Benjamin said ecstatically, like Columbus discovering America.

"But where is 'there'?"

"There, there," Benjamin was ablaze. "The dragon! The lindworm!"

"The lindworm that Solomon used to cut the stones for the Temple?" Sender asked timidly.

"Yes, Sender, yes, yes. In the Holy Land. In those places. . . . Would you like to go there?"

"Would you?"

"What a question! I do want to go there, and soon I will be there!"

"I'm envious, Benjamin. You'll be eating carob and dates to your heart's content. Oh me!"

"You can eat them too, Sender. You have as much right to be in the Holy Land as me."

"I do have the right. But how can we get there? The Turk's in the Holy Land."

"There's a way, Sender, there's a way. Listen, do you know anything about the Red Jews?"

"I've heard enough stories about them behind the stove. But I don't know exactly where they live or how to get to them. If I knew, I'd probably tell you. Why not? It's okay with me."

"Ha! And I know, you see," Benjamin said proudly, drawing *In Praise of Jerusalem* out of his pocket. "Just look at what's written here. I'll read it to you:

"'When I arriv'd in Bruti,' that's what it says, 'I found four Jews from Babylon. I spoke with one of them, who understood the Holy Tongue and whose Name was Rabbi Moses, and he told me very true Stories about the River Sambatyon, which he had heard from Ishmaelites who had seen it, and there, he said, dwelt the Sons of Moses.'

"And it goes on: 'According to what the Head of the Jewish Community told me: Some thirty years ago, a Man of the Tribe of Simeon had stay'd with him and he told him that there were four Tribes where he dwelt. One of them was the Tribe of

Issachar, and they only study the Torah, and a Man of this Tribe is King over all the Tribes!'

"Now listen to what it says in this book, *The Travels of Benjamin*: 'From there it is a Journey of a Score of Days to the Nisbon Mountains, which are on the River Gozan. And in the Nisbon Mountains dwell four Tribes: the Tribe of Dan, the Tribe of Zebulun, the Tribe of Asher, and the Tribe of Naphtali. They have Countries and Cities in the Mountains. On one side, they are encompass'd by the River Gozan. They are not afflicted with the Yoke of the Nations, only a King rules over them, and his Name is Joseph Amarekla ha-Levi. And they have a Covenant with the infidel Turks.' Besides that, there are so many things recorded about the Rachiabites in the land of Tema, they have a Jewish king and they fast and always pray to God for the Exiles of Israel. Well, what do you think, Sender? What would they say, old friend, if they suddenly saw me, their brother Benjamin of Moochville, coming to visit them? Ha, what do you think?"

"They'd be absolutely thrilled, I tell you, Benjamin. What a guest! What a welcome guest! Everyone will invite you home for a meal. Probably even King Amarekla himself. Give them all my best regards. If I could, I swear, I would go along with you myself."

"Ha!" said Benjamin, ablaze with a new thought that popped into his head. "Ha! Sender, my old friend! What if you *did* go with me on the journey? Don't be a fool, I swear, it's the chance of a lifetime. I'm going alone and I'll take you too. It'll be more fun if I have someone with me, Sender. And if I become king there—stranger things have happened—I swear I'll make you viceroy. Let's shake on it. . . . Why should you sit here, you poor man, and go through the worst sufferings of Exile because of your wife—that shrew. Just take a look at your cheek, Sender. You have a dark and dismal life with her. C'mon, Sender, travel with me. You won't regret it, I promise you."

"Well," said Sender, "if that's what you want, that's what I'll do. And as for her? Why, I'd be an idiot telling her where I'm off to."

"Sender, my dearest friend, let me kiss you," cried Benjamin, overjoyed, and he lovingly threw his arms around Sender the Housewife. "Friend of my bosom, with just one word you've

solved a dilemma, a big dilemma. I agree with you: As for her? I mean *my* wife: Who cares! But there's one other problem? Where are we going to get the money?"

"Money? Do you want to buy new clothes or turn your coat? Listen, if you want my opinion, it's really not necessary. In fact, on the road, it's better to wear old clothes. Once we're there, we'll probably get beautiful new coats."

"Yes, that's true. Once I'm there, my worries'll be over. But while we're traveling, we'll need money just for food."

"What do you mean, for food, Benjamin? Are you gonna take along a whole kitchen? What for? Aren't there taverns and homes along the way?"

"I don't understand what you mean, Sender," cried Benjamin puzzled.

"I mean," Sender answered naively, "as long as there are homes, we can go begging. What do all other Jews do? Nowadays, some Jews go begging to other houses, and then those people go begging to still other houses. That's the way it is with Jews. . . . Just an interest-free loan. . . ."

— לדבר זה, סנדרייל, יש תרופה. אמור נא לי! שמעת מימך מה שמספרים על היהודים האדמונים?
— הרבה ספורי-מעשיות שמעתי עליהם בבית-מדרשי מאחורי התנור. אבל להגיד בדיוק איה מקומם ובאיזה דרך באים לשם, דבר זה איני יודע. אלמלי הייתי יודע, מסתמא הייתי מודיעך. ולמה לא? מה איכפת לי?
— ראה נא, סנדרייל, ואני יודע — אמר בנימין בגאווה, מוציא מחיקו את הספר "שבחי ירושלים" — עתה שמע ואקרא לפניך מה שכתוב בוה:

"בהגיעי לברוטי" — כך נאמר שם — מצאתי ראיתי ארבעה יהודים בבליים ודברתי עם אחד מהם, שהיה יודע לשון-הקודש, ושמו ר' משה, והגיד לי אמיתות מנהר סמבטיון, כי שמע מישמעאלים שראוהו, וכי לשם בני-משה בלי ספק". ושם עוד כתוב לאמר: "גם הנגיד יצ"ו ספר לי, כי זה שלשים שנה נתאכסן בביתו אחד שהיה משבט שמעון ואמר, כי יש במקומו עשרה שבטים, אחד מהם שבט יששכר עוסק בתורה ומאותו השבט נשיא עליהם". ונוסף לזה הרי גם כאן בספר זה שלפניך, הוא ספר "מסעות בנימין", נמצא כתוב כהאי לישנא: "ומשם מהלך שמונה ועשרים יום להרי ניסבון, אשר על נהר גוזן, ויש שם וכו' ארבעה שבטים מישראל שבט דן ושבט זבולון ושבט אשר ושבט נפתלי וכו' ויש להם מדינות וזכרים בהרים. מצד אחד מקיף אותם הר גוזן ואין עליהם עול גוים, בי-אם נשיא אחד עליהם ושמו ר' יוסף אמרכלא הלוי וכו' ויש להם ברית עם כופר אל-תירך". ועוד כתוב שם כמה וכמה דברים על בני-רכב בארץ תימא, שיש עליהם מלך יהודי, והם צמים ומתפללים תמיד לה' על גלות ישראל. ועתה מה דעתך, חביבי, אלמלי, למשל, ראו פתאום אותי, את אחיהם בנימין מבטלון שבא לראות פניהם? ומה אתה אומר לזה, סנדרייל? בבקשה ממך, אמור נא!

— הם יהיו מדושני עונג, אמר אני לך בנימין. לא דבר קטן הוא אורח כזה, אורח יקר כמותך! כל אחד מהם יומין אותך לסעוד אצלו, והמלך אמרכלא מסתמא אף הוא יעשה לך משתה, משתה גדול כיד המלך, בבקשה ממך, אמור להם שלום בשמי. אלמלי היה בידי, חייך, שהייתי מהלך עמך לשם גם אני.

— הבה! — קרא בנימין מתלהב מתוך מחשבה חדשה שנולדה במוחו — שמא באמת, סנדרייל רחימאי, היית מתארח עמי לחברה בנסיעתי. עכשיו, שוטה, שעת הכושר לך והזדמנות טובה. הרי אני הולך לשם בלא-הכני ואקחך עמי. טובים השנים מן האחד, טפשי! למה תשב פה, שוטה שבעולם, ותשא עול גלותה של זוגתך המרשעת? הביטה וראה, אי מה היה לה, ללחי שלך! אי לך ואוי לנפשך, מה

רע חלקך ומה מר גורלך אצלה! שמעני, סנדרייל, לכה ונלכה! ובטוח אני שלא תתחרט על כך.

— אם רצונך דוקא כך, יהא כך. ואלא היא, כלומר זוגתי? מה איכפת לי? כלום חסר-דעה אני וצריך להודיעה להיכן אני נוסע?

— נשמתי ורוח אפי, הבה ואנשקך! — קרא בנימין בשמחה רבה, מחבק את סנדרייל-האשה באהבה — במאמר אחד תרצת לי קושיא גדולה וחמורה. כמותך גם אני אומר עכשיו: ואלא היא, כלומר זוגתי? מה איכפת לי? אבל עוד קושיא אחרת יש: מאין נוטלין להוצאות הדרך?

— להוצאות הדרך? כלום רצונך, בנימין, לעשות לך מלבושים חדשים, או לחדש את פני קפוטתך הישנה? אם אתה לו שמעני ואמרתי לך, שאין צורך בדבר זה, אדרבנה, להולכי-דרך יפה ביותר שלמות בלות. שם מסתמא יתנו לנו קפוטות חדשות ונאות.

— אמת, כדברך כן הוא, שם אין לי לדאוג כלום. אבל עד שנבוא לשם אנו צריכים, לעת-עתה לפי שעה, ממון מעט, לצרכי אוכל-נפש.

— מה אתה, בנימין, סובר בצרכי אוכל-נפש? כלום יש בדעתך לטלטל עמך בדרך כלי-בשול ומיני מאכל? הא למה לך? וכי אין אכסניות ובתים בדרך?

— איני יודע מה כונתך, סנדרייל — אמר בנימין בתמיה. — כונתי כך היא — משיב סנדרייל בתמימות — כיון שיש בתים בדרך, אפשר לחזר אגב-אורחא על הפתחים. ומה שאר היהודים עושים? היהודים מחזירים על פתחי אחיהם, זה אל זה, הללו היום והללו מחר, ואין כאן לא בושח ולא כלימה, חלילה. הרי מנהג ישראל הוא ואין זה אלא גמילות-חסד.

"Dammit, you're right," said Benjamin joyfully. "You've opened my eyes. If that's the way it is, then, thank the Lord, I'm totally prepared and I've got everything I need. We can leave tomorrow, at the crack of dawn, when the town's still asleep. It's no good wasting time, dammit. Do you agree?"

"If you wanna go tomorrow, then it's okay with me. I don't care."

"So listen, Sender. Tomorrow, at the crack of dawn, I'm going to sneak out of the house, very quietly. I'll wait for you by the abandoned windmill. Don't forget, Sender, tomorrow morning, at the crack of dawn, you're to come out there. Don't forget," Benjamin repeated and started for the door.

"Wait a moment, Benjamin, just wait!" said Sender, rummaging in the breast pocket of his jacket. He finally fished out an old, sweaty piece of leather, bound crisscross with strings and some twenty knots. "Look, Benjamin! I managed to save this money behind my wife's back all the years we've been married. It'll be useful for us at the start, won't it?"

"Sender, you deserve to be hugged and kissed a thousand times!" Benjamin shouted, grabbing hold of Sender the Housewife.

"Goddamn your eyes! Just look at the love birds! Hugging and kissing, and there's a goat in the house eating up the potatoes! May the worms eat your body!" screeched a voice.

The screeching voice was Sender's better half. She stood there, blazing with fury, one hand pointing at the goat and the other hand beckoning to Sender. With his head hanging, Sender very, very slowly inched over to her like a naughty child about to be whipped.

"Be strong, friend of my bosom, this is the last time. . . . Just don't forget tomorrow," Benjamin whispered into Sender's ear and stole out like a kitten.

IV

HOW BENJAMIN AND SENDER LEAVE MOOCHVILLE

Early the next morning, before the shepherd had even gathered the herd, our Benjamin was already standing, bright-eyed and bushy-tailed, near the windmill, with a bundle under his arm. The bundle contained all the things that were necessary for the journey: a prayer shawl and prayer thongs, the prayer book *Path of Life*, a copy of *A Law unto Israel*, a Psalter, and all the volumes without which he could not stir, like a craftsman without his tools. His Sabbath gaberdine was also tucked inside—after all, clothes make the man, and you have to keep up appearances. His pocket contained fourteen and a half kopeks, which he had filched from under his wife's pillow before sneaking off.

In short, he had everything he needed—thank the Lord—and was all set to go.

Meanwhile, the sun was rising beautifully, her radiant face staring down at the world. A single glance of hers delighted and exhilarated everything. Trees and grass smiled sweetly before the

large tears of nightly dew fully dried, just the way little children burst into cheerful laughter at the sight of a glittering toy, though still weeping, though tears as big as beans swell in their eyes. The birds in the fields soared through the air, playing and warbling around Benjamin as though saying:

"Come on, let's sing and rejoice and gladden that fine man by the windmill. That's Benjamin himself, that's Benjamin of Moochville, the Alexander the Great of our time. He is leaving his native soil, abandoning his wife and children, going forth on a mission, to wander and wander. That is the great Benjamin, who has left his tent like the sun, and, like a hero, is looking forward to the road with his bundle under his arm! He is strong as a leopard, light as an eagle, to do the will of our Father in Heaven. Sing and play, one and all: Trililili, trill, trill! Rejoice, sing, and delight his heart! . . ."

— יפה אמרת — קרא בנימין בשמחה — עתה אורו עיני. הריני מוכן ומזומן עכשיו ויש לי כל צרכי, ברוך השם. עוד מחר בהשכמת הבקר, כשהיו הכל ישנים, נוכל לצאת לדרך בכי טוב, ומה לנו לאבד זמן חנם? מסכים אתה לכך?

— רצונך למחר, יהא למחר, מה איכפת לי? — מחר בהשכמת הבקר אצא מביתי בחשאי, ואצל החורבה, בית-הרחים של רוח, אמתין לך שם. זכור, סנדריל, מחר כעלות השחר תקום ותבוא לשם. זכור ואל תשכח — חזר בנימין על דבריו והפך פניו לצאת.

— המתן נא, בנימין, המתן עוד מעט — אמר סנדריל, ממשמש בחלוקתו ומוציא משם חתיכת עור מזהם, צרור ומקושר מכל צדדיו בקשרים הרבה — הנך רואה, בנימין, זה חלקי מכל עמלי וזה כל הונאי, שעלתה לי לקבוץ תחת יד זוגתי מיום "שנישאתי" לה ועד הנה. צרור הכסף הזה יספיק לנו בהתחלת הנסיעה.

— עכשיו, מחמל נפשי, ראוי אתה לנשיקה, לנשק כל אבר מאברי גופך! — קרא בנימין בששון, מחבק את סנדריל-האשה ומגפפו.

— תפח רוחך! הביטו נא את הנאהבים והנעימים האלה, את געגועם וחבתם הגדולה! עומדים הם שם ומחבקים זה את זה, ופה בבית עומדת עז ואוכלת את הבולבוסים, יאכלו תולעים את בשרך, מעליל! — נשמע פתאום קול צעקה.

הקול קול זוגתו של סנדריל. היא כועסת וחמתה בערה בה כאש להבה, ידה האחת נטויה אל העז וידה השנית לסנדריל, שולחת אצבע ורומזת לו לבוא אצלה. סנדריל מרתית ופוסע פסיעה קטנה אבל וחפוי-ראש כתינוק שסרח ועשה מעשה ואומרים למתחו על העמוד וליסרו בשוטים.

— חזק ואמץ, יקירי! זה לך מידה בפעם האחרונה. זכור נא, למחר... — גחן בנימין ולחש באוני סנדריל והתחמק ונמלט מהבית.

פרק רביעי

בנימין וסנדריל יוצאים ביד רמה

למחר כעלות עמוד-השחר, ועדיין עת צאת פרות בטלון אל השדה לא הגיעה — ובנימין הנה זה עומד אצל הרחים של רוח עם צרורו על שכמו. בתוך הצרור נמצאו כל המכשירים, הנצרכים לו לנסיעתו זו, היינו: טלית ותפלין, סדור, דרך החיים, "חק לישראל", ספר תהלים וכל אותם מיני הספרים, שאילולי הם לא היה יכול לזוז ממקומו, כאומן בלא כלי-אמנות. קפוטתו של שבת אף היא היתה מקופלת שם, מפני שחובת יהודי היא לנהוג כבוד בבני-אדם ולהתנאות לפני הבריות. בכיסו נמצאו כחמש עשרה פרוטות, שבשעת יציאתו עלתה בידו להוציאן בחשאי מתחת מראשותיה של אשתו. קצור הדברים, בנימין היה עמוס בכל טוב ואין דבר מעכבו להתחיל נסיעתו.

ובין כך יצאה החמה בזיו כבודה והשקיפה ממעונה לארץ במאור פניה, ובהשקפה זו מקור חיים ועדנים לכל היקום. האילנות והדשאים, שראשם עוד נמלא טל ורסיסי לילה, מתענגים מטובה בפנים שוחקות, כתינוקות הללו שעוברים פתאום מיגון לשמחה ומבכי לשחוק, על ידי צעצועים מבהיקים, כשהדמעות עדיין על עפעפיהם. הצפרים טסות ופורחות קל מהרה ופותחות את פיהן בשירה ובזמרה באוני בנימין, כאלו הן מצפצפות ואומרות: לכו נרננה לנפש אדם זה אצל הרחים, ובזמירות נריע לו! הלא הוא בנימין, הוא בעצמו ובכבודו, הוא בנימין הבטלוגי, אלכסנדר מוקדון בדורו, העוזב את ארצו ומולדתו, מפקיר את אשתו ובניו והולך בשליחותו של מקום לסופו של עולם! הנה זה בנימין הגדול, שיצא כשמש מתוך אהליו ושיש כגבור לרוץ ארח בתרמילו על שכמו, עז הוא כנמר וקל כנשר לעשות רצון אבינו שבשמים! נקדמה פניו בתרועה, טרילילי-טרילי! שירו לו זמרו לו, טרילילי-לו והרנינו את לבבו!...

Benjamin was truly glad at heart. He thought to himself, "I'm the happiest man in the world. There's nothing I lack (knock on wood!). There's nothing I need. I've taken care of my wife, God be praised. She's got a little business of her own. And I'm a free bird, just like the birds in the meadows here. The whole world lies open before me. With my skill, with my courage, and with my knowledge of the Seven Wisdoms, there's no way I could get lost. Besides, I'm a Jew, I have faith in God. Aside from all their virtues, Jews live their lives with faith in God, and God brings them through."

Benjamin felt so wonderful that his mouth opened, and, in a lovely falsetto, he began singing the march of "Melekh Elion." His voice blended with the warbling of the birds, the humming of the flies, the chirping of the crickets, and the concert wafted up to the Good Lord's Throne of Glory high in the seventh heaven!

Meanwhile, a good deal of time wore on, and Sender didn't show up. This began to worry Benjamin and it destroyed his good mood. He looked in all directions, he peered his eyes out. But it was useless. He heard nothing, saw nothing, there was no sign of Sender!

Could that shrew of his have forced some chore upon him? But it was too early for that, all Moochville was sound asleep. Housewives don't start peeling potatoes till later on, they don't begin preparing lunch until they've nagged and argued with their husbands, given the kids a good licking, and hung out the laundry to dry. . . .

Our Benjamin was at a loss what to do, he felt unhappy, terribly unhappy. Should he return home? Not on your life! What a terrible idea! Alexander the Great burnt the bridge when he crossed to India so that he wouldn't be able to turn back. Should he start off without Sender? No, that was unthinkable, really unthinkable! He greatly needed Sender. Since joining up with him, he felt that the world had become brighter. Going off without Sender would have been strange and unnatural, like a ship without a helm, a state without a prime minister.

Suddenly, far in the distance, there appeared something like a human shape. It looked like Sender and yet it wasn't, it seemed to be a woman in a calico dress and a kerchief.

Benjamin felt a stab in his heart, he almost dropped dead, he turned pale as a ghost. He thought it was his wife walking along—not, not walking, but running, dashing. Soon she'd come hurrying up, pounce upon him furiously, pour out her heavy, bitter heart, and drag him home, nagging and yammering.

"God alone knows," writes Benjamin himself, "what terrors, what horrors I endured at that moment. I would rather have encountered a hundred dragons than my wife. For a dragon bites only the body, the flesh, whereas a wrathful woman chews and chomps the soul. But God Praise Be His Name did strengthen me, I mustered my courage and fled, I hid behind the windmill and peered out like a lion waiting for his prey."

A few minutes later, Benjamin sprang out from his hiding place, leaping and shrieking like a lunatic.

"Sender! For God's sake!"

It was Sender trudging along in a calico bathrobe, with a greasy kerchief around his cheeks. His eyes were black and surrounded by scratches. He held a stick in one hand and a large bundle over his shoulders. But for Benjamin, he was the loveliest creature in the world, like a ravishing bride in the eyes of the groom.

Benjamin describes his joy at that moment as follows: "Even as a hind that yearneth for springs of water, even as a thirsty man who findeth in the desert living, gushing water that runneth from the peak of a rock, thus did my yearning body rejoice at the sight of Sender, my promised one, my faithful companion."

"What's wrong, Sender? Why've you kept me waiting so long?" "Goodness, I went to your home," replied Sender naively. "By the time I arrived there and by the time I managed to wake your Zelda, it got pretty late."

ובאמת דץ בנימין באותה שעה, נהנה ואומר בלבו: מי מבני-אדם מאושר כמותי? ברוך השם, יש לי כל צרכי ואיני חסר כלום, לאשתי איני דואג, הרחמן הוא יפרנסה בכבוד, אותה ואת בני ביתי, וישלח ברכה במעשה ידיה, ואני בעצמי הריני צפור-דרור, חפשי ככל עוף השמים, וכל הארץ הלא לפני היא. באומץ רוחי ובנסיגותי ובידיעתי בכל שבע החכמות לא יאבד איש כמותי בכל מקום. וחוף לזה, הלא אני יהודי והריני בעל בטחון — היהודים הרי חיים והקדוש ברוך-הוא בעולם.

לבו של בנימין שמח כל כך, עד שנפתחו שפתיו — וזמר מלך עליון יוצא מגרונו ומתנגן מאליו בנעימה דקה. קול

רנתו נתערב עם צפצוף הצפרים, עם זמזום הזבובים, עם שריקת הצרצור, ועלו בתרועה — מזמור שיר למלך הכבוד בשמי-מרום.

הבוקר הולך ואור — וסנדריל איננו. בנימין התחיל דואג לו ומצטער וערבה שמחתו. צופה ומביט לכל רוחותיו, עיניו רואות וכלות אליו, אבל לשוא, אין גוף ואין תמונת הגוף — סנדריל איננו! והוא שואל ומשיב לו לעצמו: אפשר המרשעת שלו נתנה עליו עבודה קשה בבית? אבל השעה הזו עדיין לאו שעת עבודה היא. כל בני העיר בטלון כרוחים עדיין על משכבותם ושקועים בתרדמה. נשים אינן נכנסות לעסוק בצרכי סעודה ולקלוף בולבוסים אלא לאחר מריבות וקטטות עם בעליהן וקללות של שחרית, לאחר נטילת שבט-מוסר לחביטת ילדים והוצאת הכרים והכסות מתחתיהם החוצה לנגבם נגד השמש. בנימין שרוי בצער גדול ואינו יודע מה יעשה. לחזור לביתו? חלילה לו! אלכסנדר מוקדון הרי הוא בעצמו הרס את הגשר לאחר שעבר עליו לאינדיא, כדי שלא יוכל עוד לחזור משם למקומו. ולצאת יחידי בלא סנדריל בן-לוייתו? — לא ניחא לו ואי אפשר לו. לסנדריל תשוקתו, ולו הוא צריך מאד. משעה שנודע לו אורו עיניו. אם אין סנדריל הולך עמו, נראה לו עכשיו דרכו קשה ומשונה. למה הדבר דומה, לספינה שאבד קברניטה או מלכותא ומשנה-למלך אין לה.

ועד שבנימין עומד מצפה ומצטער, נראה לו מרחוק כדמות בן-אדם, ספק סנדריל ספק אינו סנדריל, וכמדומה, שהדמות העולה שם עוטה שמלת אשה ועל ראשה מטפחת. בנימין נתחלחל. פתאם ופניו חורו כסיד. איקונין של אשתו נראה לו, אשתו הולכת אצלו! לא, אינה הולכת, אלא נתפזת כאילה שלוהה, עוד מעט והנה זו באה, מתנפלת עליו בועם אפה, מכלה בו את חמתה ורוחה הקשה ומושכתו לביתו בבכי ויללה, ונכון לו יום חושך.

"אל אלהים הוא יודע — כך מספר בנימין בעצמו — כמה נבהלתי וכמה יסורים טעמתי באותה שעה; מוטב היה לי לפגוש מאה שפיפונים ואל אשתי, שהשפיפון נושך את הגוף, ואשה בשעת כעסה נושכת ועוקצת את הנשמה. אבל הקדוש-ברוך-הוא אורני חיל, ומיד נשאתי את רגלי באומץ לב — וברחתי ונסתרתי מאחורי הכותל של בית-הרחים, אורב שם במסתרים כאריה בסוכו".
לאחר שעה קלה קפץ בנימין ויצא ממסתרו, קופץ ושואג בקול, כשאגת איש משוגע:
— הללויה... סנדריל!

סנדריל לבוש "חלאטיל"-פסים, ומטפחת מוזהמת — מקופלת וקשורה לו על לחייו. מתחת לשתי עיניו שרטת בעורו ומראהו כעין התכלת, מקלו בידו ותרמיל גדול על שכמו. אותה שעה נשא סנדריל חן בעיני בנימין, ככלה נאה בעיני דודה. בנימין מספר לנו את שמחתו בשעת הפגישה הזו במשל ומליצה, כהאי לישנא:
"כאיל תערוג על אפיקי מים, כהולך במדבר ציה ולשונו בצמא נשתה, ופתאום לפניו מקור מים חיים נוזלים מראש צורים, ישבור צמאו וישיש בשמחה. כן ששה נפשי השוקקה על סנדריל, בן-יוגני, זה דודי וזה רעי הנאמן!"

— מה היה לך, סנדריל, שהיית שוהה כל כך?
— מה תמיה יש בזה! — החזיר סנדריל בתמימות
קודם כל הרי הייתי צריך לילך אצלך, לביתך, ועד שהלכתי
ובאתי ועד שהספקתי להעיר את זלדה וזגתך משנתה. בין
כך וכך עבר זמן רב.

— להעיר את זלדה! — צעק בנימין צעקה משונה —

סנדריל, למה עשית כך, איש משוגע ומטורף!
— למה? אתה שואל — אמר סנדריל בתמיה — כשהייתי
מתדפק מתחלה על כותל החורבה בחצרך, שאתה לן שם
יחידי, ואין עונה, התחלתי מקיש בכח — קיש-קיש-קיש, על
דלת הבית. והנה הקיצה זלדה משנתה וקפצה מעל משכבה
בהולה ומבוהלה, ושאלתיה עליך.

— סנדריל, אבדנו! שאל מתחת הרגזות לנו. הרי זלדה
תרדוף ותשיג ותחלק...

— אי, אל תירא, בנימין! זלדה באה עלי ברוגז ושלחה
אותי לעזאזל, כאילו פגמתי בכבוד קפוטתה ונשאתי את
רדידה, את ה"יאמפורקי" מעליה. "לך למיתה אתה ובעלי
שניכם יחד!" — אמרה ברוגז ובקצף גדול וסגרה הדלת
בפני. הייתי עומד מבוזבז ומשתומם שעה קלה בחוץ, עד
שנוכרתי לבסוף ברחים של רוח, והבינתי מדעתי, שמסתמא
כבר יצאת מביתך ואתה עומד וממתין לי בזה. והוה פירוש
הדברים שאמרה לי וזגתך: "לך למיתה אתה ובעלי שניכם
יחד!" לך למיתה — מסתברא, שהיא ראתך יוצא מן הבית.
— מה אתה, סנדריל, מה אתה אומר? היא ראתני!...

אפשר היא הולכת... והיא אחרינו?!

— חלילה, בנימין. היא סגרה את הדלת בעדה ונעלה.
כשהייתי חוזר ומקיש על הדלת, מקיש ואומר: זלדה, זלדה!
מה בנפשך להודיע לבעלך, זלדה? או שמא רצונך לשלוח
לו כלום, זלדה? שתקה ולא החזירה לי תשובה. דומה,
שהיא נרדמה בכל חושיה תרדמה מתוקה, אל נא תשלוט
בה עינא בישא. אם כן, אם את מתנמנמת, זלדה, נוחי לך
על משכבך — ושלום לך! ברכתי אותה ונפטרת והלכתי
לי לדרכי.

דברי סנדריל האחרונים היו סם חיים לבנימין והניחו את
רוחו. דעתו נתישבה עליו והוא מרגיש כאילו אבן מעמסה
נתגלגלה מעל לבו, פניו מבהיקים ועיניו מתלהטות מרוב
שמחה.

— עתה אתה! סנדריל — קרא בקול — עתה קום ונלך
בשם ה'!

באותה שעה נשמע קרקור של צפרדעים עולה מתוך בריכה
אחת שם, כאילו התעוררו יחד לפטור את תיירינו בברכת-
שלום וקרקרו להם ממעמקים שירת "אשרי תמימי דרך" —
בקול רעש גדול!

"You woke Zelda?!" shouted Benjamin in a strange and utterly
different voice. "You lunatic! Why in the world did you do that?"

"What do you mean why?" exclaimed Sender in surprise.
"Why? Because first I knocked on your pantry door, and you
didn't answer, so I began knocking on the front door, knock,
knock, knock! Well, and then Zelda got up, scared to death, and I
asked for you."

"Sender, we're sunk! You've cooked our goose! Why, Zelda's
gonna come running after us, and she'll—"

"Oh, don't worry, Benjamin! She told me to go to hell! She was
so furious at me, as though I'd robbed her cooky jar or
something! 'You and that husband of mine can go straight to hell,
goddamn you!' That's what she said, and she slammed the door. I
was so confused that I stood there for a long time. But then I
remembered about the windmill, and I figured you must be there
already. That's probably why your wife said: 'You and that
husband of mine can go straight to hell!' It stands to reason—she
probably saw that you were gone."

"What, Sender?! She saw I was gone? Maybe she followed you!
Maybe she's coming!"

"God forbid, Benjamin! She just drew the chain. And before I
left, I knocked again and I asked: 'Hey Zelda, do you want me to
tell your husband anything, or do you have anything you want
me to give him? Huh?' But she didn't say a word. She must sleep
like a log (knock on wood) and she was probably dead to the
world. Well, so I said: 'Zelda, you're sleeping, so sleep, and
pleasant dreams. So long, Zelda!' I said and I went away."

Sender's last words resuscitated Benjamin like drops of medi-
cine. He started breathing freely and panting as though a weight
had dropped from his heart. His face shone and his eyes blazed
with sheer joy.

"And now, Sender," he let out a wild yell. "Put your right foot
forward!"

At that moment, in a pool off to the side, the frogs began
croaking, as though saying farewell to our friends and striking up
a march for them. Moochville frogs croak very loudly in their
moldy mud. They are as world-renowned as the bedbugs and
cockroaches of Dnieprovitz.

from: The Shtetl: A Creative Anthology
of Jewish Life in Eastern Europe, ed. Joachim

Neugroschel. Richard Marek Publishers.

1979, pp. 181-206.